

FOLKET

Av Ommund Rolfsen

1. Nordmenn er kristne

- Nesten alle tilhører et kristent trossamfunn

Nesten alle nordmenn tilhører et kristent trossamfunn.

Nordmenn er kristne. Det er få land i verden hvor 90 prosent av befolkningen tilhører kristne trossamfunn.

At nordmenn er kristne, har i mange år vært en selvfølge. Slik er det ikke lenger overalt i Norge. Islamske trossamfunn og Human-Etisk Forbund har vokst, men har til sammen ikke mer enn 150 000 medlemmer. Mer enn 4,1 millioner av innbyggerne er knyttet til kristne trossamfunn gjennom dåp. Dette er uttrykk for en religiøs og kulturell tilhørighet.

En kvart million nordmenn er ikke medlemmer av noe trossamfunn eller livssynssamfunn.

To hundre tusen nordmenn tilhører ikke-kristne religioner eller livssynssamfunn som Human-Etisk Forbund (HEF).

Tabell 1: Religiøst medlemskap 2004¹

Befolkningsgruppe	antall	prosent
Kristne kirkesamfunn og menigheter	4 137 356	90,0
Andre religioner og livssyn	199 522	4,3
Uten medlemskap	256 338	5,6
Norge	4 594 216	99,9

Kirken vokser og minker

Siden 1993 har det samlede medlemstallet i kristne kirkesamfunn og menigheter økt. Den norske kirke nærmer seg fire millioner medlemmer (3 930 946 per 1. januar 2005). Det samlede medlemstallet i kristne kirkesamfunn økte med 104 000 fra 1993 til 2003. I 1993 var 93 prosent av befolkningen medlemmer av kristne kirkesamfunn og menigheter. I 2003 var denne andelen redusert til 90 prosent.

Uten medlemskap

En kvart million mennesker er ikke medlem av et trossamfunn eller livssynssamfunn. Andelen har økt litt siden 1993. En gruppe blant disse er personer som har meldt seg ut av Den norske kirke uten å melde seg inn i et tros- eller livssynssamfunn. En annen gruppe er nordmenn som ikke er døpt i Den norske kirke eller registrert i et annet tros- eller livssynssamfunn. En tredje gruppe er utlendinger som ikke er innmeldt i noe tros- eller livssynssamfunn. Det er typisk norsk å være medlem av en organisasjon. Ordningen med trossamfunn og bindende medlemskap er et produkt av kristen tradisjon og moderne samfunnsutvikling².

Ikke-kristne religioner og livssyn

Andre religioner og livssyn omfatter kun 4 prosent av befolkningen, men andelen økte fra 2 til 4 prosent på ti år. De islamske trossamfunnene utgjør til sammen det nest største trossamfunnet, mens Human-Etisk Forbund kommer på tredje plass. I 1993 var det omvendt; HEF var større enn de islamske trossamfunnene. Islamske trossamfunn har vokst fra vel 20 000 medlemmer i 1993 til 80 000 medlemmer i 2004. Human-Etisk Forbund økte i samme periode medlemstallet med 12 000 til nesten 70 000.

Tabell 2: Religiøst medlemskap 1993³

Befolkningsgruppe	antall	prosent
Kristne kirkesamfunn og menigheter	4 046 815	93,3
Andre religioner og livssyn	95 402	2,2
Uten medlemskap	195 000	4,5
Norge	4 337 217	100

2. Nordmenn velger kirkelig **- De aller fleste velger kirkelige ritualer**

Nordmenn velger ritualer¹

Fødsel, død og andre viktige overganger markerer nesten alle nordmenn ved hjelp av ritualer. I alle religionene, og også i Human-Etisk Forbund, er disse ritene, ritualene og seremoniene viktige. Ca. 87 prosent av alle 14-åringene velger kirkelig eller humanistisk konfirmasjon. I tillegg kommer de som deltar i en tilsvarende rite i en ikke-kristen religion.

De fleste velger kirkelige ritualer

Ikke bare gjennom medlemskap uttrykker nordmenn sin kristne tilhørighet. I mange hundre år har den samme forankring blitt uttrykt gjennom kirkelig dåp, konfirmasjon, vielse og gravferd først og fremst i Den norske kirke. Slik er det også i dag.

9 av 10 får en kirkelig gravferd

3 av 4 blir døpt i en kirke

7 av 10 velger kirkelig konfirmasjon

Halvparten av brudeparene velger kirkelig vielse

Oppslutningen om de kirkelige handlingene var meget stabil fram til 1960. Statistikk for Den norske kirke de seneste tretti år viser tydelige utviklingstrekk med til dels tydelige endringer.

Kirkelig gravferd

Etter 1960 var det bare oppslutningen om gravferdene som holdt seg stabil, ca. 95 prosent av alle gravferdene. Nå synker gravferdsprosenten sakte til 93,8 i 2003. Frikirkene står for langt flere gravferder enn Human-Etisk Forbund.

1970-årene

Fra og med 1970-årene skjer det klare endringer: Andelen dømte og andelen kirkelige vielser synker. Andelen konfirmerte synker fra 1984.

Kirkelig dåp

I mange år ble 96-97 prosent av alle levendefødte døpt i Den norske kirke. Så startet nedgangen med et fall på ni prosent fra 1970 til 1980. Kurven fortsatte å falle gjennom storparten av 1980-årene med nesten ett prosentpoeng per år. I 1987-89 var dåpsprosenten så vidt under åtti. Deretter kom en oppgang og gjennom 1990-årene var dåpsprosenten på begynnelsen av 80 prosent-tallet. I 1994 ble 84,3 prosent døpt i Den norske kirke. I 2002 sank dåpsprosenten igjen under åtti. I 2003 var den på 77,7 prosent av alle fødte. I tillegg kommer barn som døpes i frikirkesamfunn. Holdes de som døpes i alderen 12 år og eldre utenfor, lå dåpsprosenten i 2003 på 75,2 prosent. Det er særlig Oslo som bidrar til en lavere dåpsprosent. Under halvparten av alle fødte i Oslo blir døpt som spedbarn. Nesten samtlige foreldre som er medlem av Den norske kirke, døper sine barn. Barsedåpen befester sin stilling som sentralt element i

¹ Kilder: www.kirken.no/Bakgrunn/kirkestatistikk.cfm , Årbok for Den norske kirke, Winsnes (2000), 103-163.

norsk kultur og tradisjon og som et overgangsrituale med bred folkelig oppslutning. Omtrent alle nordmenn, 4,2 millioner, er døpt.

Kirkelig konfirmasjon

Fram til 1980 ble ca. 90 prosent av 14-åringene konfirmert i Den norske kirke. Andelen konfirmerte sank lite før i 1984 (85,0 prosent). De siste tjue årene har andelen sunket med nesten ett prosentpoeng hvert år, men tilbakegangen er kanskje stoppet opp siden 2001. I 1994 ble 76,8 prosent konfirmert i Den norske kirke. I 2004 valgte 67,7 prosent denne konfirmasjonen. I Oslo valgte under halvparten konfirmasjonen i Den norske kirke (44,3 prosent i 2003). I tillegg gjennomgikk en del ungdommer i frikirkelige menigheter en liknende undervisning. Blant disse var 432 katolske konfirmanter. Omkring nitti prosent av de som ble barnedøpt i Den norske kirke, blir konfirmert fjorten år senere. Dette tallet har holdt seg temmelig konstant i mange år. Igjen er Oslo unntaket. Kun seksti prosent av 14-åringene som er medlemmer av Den norske kirke, blir konfirmert.

Humanistisk konfirmasjon

Human-Etisk Forbund arrangerer humanistisk (borgerlig) konfirmasjon. Andelen av antallet 14-åringer som har benyttet denne seremonien har økt jevnt siden 1984. Da valgte 2,8 prosent denne konfirmasjon. I 1995 benyttet 10,8 prosent av alle åttende klassinger seg av dette; i 2004 vel 17 prosent.

Kirkelig vielse

Andelen vielser i Den norske kirke lå fram til 1965 stabilt på over 85 prosent av alle vielser. Deretter økte andelen borgerlige vielser, mens andelen vielser i Den norske kirke sank dramatisk fram til 1983. Siden har andelen holdt seg stabilt på knapt 60 prosent. Etter 1998 har andelen vært på omkring 55 prosent. I 2003 ble bare 51,2 prosent av alle vielser foretatt i Den norske kirke. I tillegg kommer kirkelige vielser foretatt i utlandet og i andre trossamfunn.

3. Nordmenn besøker kirken

- De fleste er innom kirken

Mengde: Titalls millioner besøk

Ingen vet hvor mange barn og voksne som deltar på et arrangement i menighetene og på bedehusene i løpet av ett år. Vi vet heller ikke hvor mange ganger disse deltar. Vi kjenner altså ikke det totale antall besøk. Et slikt tall inkluderer deltakere i barnearbeid, ungdomsarbeid og kor, foreninger, studiegrupper og andre grupper, møter på bedehuset og gudstjeneste i de 2 500 menighetene i Norge. Med i et slikt tall er også alle som kommer for å delta i gravferd og vielse. Torbjørn Greipsland har antydnet et totalt antall besøk på 40 til 50 millioner.

Norges Frikirkeråd feiret 100 års jubileum tidligere i år. Da gjennomførte Greipsland en undersøkelse som ikke var vitenskapelig². Den antyder fem millioner besøk av barn og voksne i de frikirkelige menighetene i løpet av ett år. Frelsesarmeen teller alle barn og voksne på ulike arrangementer. Antall besøk i 2003 var 670 000. Jeg kjenner ikke til en tilsvarende antydning om bedehus-Norge, men det dreier seg også her om flere millioner besøk.

Når det gjelder Den norske kirke, telles gudstjenstedeltakerne, men et samlet anslag av alle besøk finnes ikke. Gudstjenestene har til sammen vel 6,7 millioner besøk. Det tallet har vært stabilt de siste fire årene. Om vi også tar med besøk i forbindelse med kirkelig gravferd og vielse, så kan det samlede tallet være 11-12 millioner³.

Bredde: Bredere enn kinoen

Antall besøk sier ikke særlig mye om hvor mange *forskjellige* personer som deltar. Her kommer Statistisk Sentralbyrå (Ssb) oss til hjelp. Norsk kulturbarometer er Statistisk sentralbyrås undersøkelse av folks kulturbruk i 2004. Der benytter Ssb begrepet ”tros- og livssynmøter” og definerer det som gudstjenester, messer og møter som arrangeres av trossamfunn (kristne, islamske og andre) eller ikke-religiøse livssynsamfunn som Human-Etisk Forbund. 40 prosent av befolkningen (vel 1,8 millioner) hadde deltatt på tros- eller livssynsmøte i løpet av et år. Dette tallet inkluderer ikke dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser. Flere kvinner enn menn deltok på slike møter. Særlig barn og eldre deltar på tros- eller livssynsmøter. Det er liten sosial forskjell blant de som går på slike møter. Andelen på 40 prosent har forandret seg svært lite de siste ti år. Sammenliknet med andre kulturtilbud er 40 prosent en høy andel. Kino (68 prosent), idrettsarrangementer (55 prosent), folkebibliotek (54 prosent) og teater-/revyforestilling (49 prosent) når bredere i befolkningen. Museer og kunstutstillinger har omtrent samme andel i befolkningen som tros- og livssynsmøter. Konserter, kulturfestivaler, dans og ballett og opera/operette har lavere andel. Om Ssbs undersøkelse hadde regnet med deltakelse

² Torbjørn Greipsland er redaktør for Kristelig Pressekontor. For Greipslands utregning se www.kpk.no/index.cgi?art=412.

³ Winsnes, Ole Gunnar 2002: ”Kan ikke klare meg uten gudstjenesten” i : O.G. Winsnes: *Tallenes tale 2002. KIFO rapport nr 23*. Trondheim. Tapir forlag, 99-128.

knyttet til dåp, konfirmasjon, bryllup og begravelser, ville andelen vært høyere enn kinoens 68 prosent.

Den norske kirke har gjennomført Folkekirke 2000⁴, en undersøkelse blant kirkens 3,9 millioner medlemmer, bl.a. om deres deltakelse det siste året. Den viste at 3 av 4 medlemmer, tre millioner, hadde deltatt ved dåp, konfirmasjon, bryllup eller begravelse, 1 av 3 medlemmer, 1,3 millioner, hadde deltatt i julen, 22,4 prosent av medlemmer, vel 870 000, hadde deltatt på gudstjeneste en vanlig søndag.

Winsnes konkluderer sin undersøkelse om gudstjenestedeltakelse slik: ”Vanlige folkekirkelige er på et vis nesten like lite kirkeaktive som de var før. I det store og hele deltar de like sjelden eller litt sjeldnere i gudstjenesten, bortsett fra når de har gode grunner til å delta. *Da* deltar de i høy grad, langt de fleste av dem. Og det gjør de ganske regelmessig- på sitt lavfrekvente nivå. Analysene forteller først og fremst at også ”bekjennende kristne” er blitt ganske så individualistiske i utfoldelsen av sin religiøsitet. De trekker seg tilbake til det private rom med sin tro.”⁵

Gudstjenestene i Den norske kirke har som nevnt til sammen vel 6,7 millioner besøk. Det tallet har vært stabilt de siste fire årene. For ti år siden var tallet en halv million høyere. Hovedgudstjenesten på søndag formiddag samler i gjennomsnitt litt flere enn hundre deltakere. For ti år siden var tallet 108,1. De siste fire år har også dette tallet vært stabilt. I 2003 var det på 102,3. I gjennomsnitt deltok vel ett hundre tusen (107 454) på gudstjeneste en søndag i 2003⁶. Dette tallet er for lavt fordi det årlig statistikkskjemaet ikke tar hensyn til at det er flere kirker i et sogn. Om vi summerer gjennomsnittstallet for alle sokn, blir det 107 454. Om vi summerer gjennomsnittstallet for alle gudstjenestestedene/kirkene, blir et sannsynlig antall mellom 120 000 og 130 000 deltakere, anslagsvis 128 000. 1993 var dette tallet mellom 122 000 og 145 000⁷. Samlet sett er gudstjenestedeltakelsen i Den norske kirke lavere i dag enn for ti år siden, men den har ikke minket de siste fire årene.

Norsk Monitor av perioden 1985 – 2003 viser at gudstjenestedeltakelsen preges av stabilitet, men med en svak tilbakegang. Stabiliteten er svært stor fra 1997.⁸ Knappt halvparten (42 prosent) av befolkningen deltar på minst én gudstjeneste i året. 42 prosent stemmer bra med Norsk kulturbarometers 40 prosent. Vel halvparten (58 prosent) deltar sjeldnere enn årlig eller de deltar aldri. I dette tallet er ikke deltakelse knyttet til dåp, konfirmasjon, bryllup og gravferd medregnet.

For tjue år siden var det et lite flertall av årlige kirkegjengere i befolkningen. De som deltok minst en gang på gudstjenesten, utgjorde 51 prosent av befolkningen. Fra 1987 kom de årlige kirkegjengerne i mindretall, de siste årene vel 40 prosent kirkegjengere.

⁴ Høeg, Ida Marie, Hegstad, Harald og Winsnes, Ole Gunnar 2000: *Folkekirke 2000. En spørreundersøkelse blant medlemmer av Den norske kirke*. Oslo: Stiftelsen Kirkeforskning.

⁵ Winsnes 2002, 126.

⁶ Tallenes tale 2004, 146 opererer med 100 704 deltakere på hovedgudstjenesten. Winsnes 2000, 148 regner med 102 000 per søndag i 1999.

⁷ Rolfsen 1995 redegjør for hvorfor det er slik. Rolfsen, Ommund 1995: *Kirken i folket og folket i kirken*. Rapport til DAWN Norge. Evenskjær.

⁸ Hellevik, Ottar 2003: ”Kristentro i kontekst. Analyser av religionsdata fra Norsk Monitor” i: O.G. Winsnes: *Tallenes tale 2003*. KIFO rapport nr 25. Trondheim: Tapir forlag, 13-43. Hellevik har gitt meg tallene for 2003.

De som deltar ofte, minst fire ganger året, har minket fra 20 prosent i 1985 til 13-14 prosent de siste årene.

Tabell 1: Antall gudstjenester deltatt i per år 1985-2003 (Prosent. Norsk Monitor).

Gudstjenester					
	10+ ganger pr. År	4-9 ganger	1-3 ganger	Sjeldnere	Aldri
1985	9	11	31	17	33
1987	6	10	28	22	34
1989	7	8	23	25	36
1991	8	9	23	24	36
1993	6	8	25	25	35
1995	7	9	26	22	36
1997	5	7	28	28	32
1999	6	7	27	28	32
2001	6	8	30	28	28
2003	6	7	29	28	30

Smalt: religiøse møter

Den samme stabilitet og små endringer gjelder også deltakelse i andre religiøse møter i tidsrommet 1985 – 2000. De møteaktive er omtrent like mange som de gudstjenesteaktive. Vi vet ikke hvor mange det er som deltar både på gudstjeneste og religiøst møte. Det er omtrent like mange som deltar på religiøst møte hver måned som på gudstjeneste hver måned. Dette er det verdt å legge merke til. Gudstjenestene får langt større ressurser og offentlig oppmerksomhet enn de religiøse møtene. På den andre side er det langt flere som aldri går på religiøst møte enn de som aldri går på gudstjeneste. Ni av ti nordmenn er ikke på et religiøst møte så mye som en gang i året.

Tabell 2: Antall andre religiøse møter deltatt i per år 1985-2003 (Prosent. Norsk Monitor).

Møter					
	10+ ganger pr. År	4-9 ganger	1-3 ganger	Sjeldnere	Aldri
1985	8	4	5	8	74
1987	7	4	4	9	76
1989	8	3	4	11	74
1991	8	4	4	12	73
1993	7	4	4	10	76
1995	6	3	4	11	75
1997	5	2	3	14	75
1999	6	2	4	14	74
2001	6	3	4	16	71
2003	5	3	3	16	72

Tro og deltakelse

Tendensen til å delta ofte på gudstjeneste øker klart jo sterkere troen er. Men også enkelte blant de usikre og de ikke-troende er med på gudstjeneste minst fire ganger i året. 41 prosent av de personlig kristne deltar på gudstjeneste minst fire ganger i året. 59 prosent (flertallet) av de personlig kristne deltar mindre enn fire ganger. Bare en fjerdedel av de som regner seg som personlig kristne, deltar flittig på gudstjeneste eller religiøst møte (minst 10 ganger per år). Satt på spissen: De fleste personlig kristne klarer seg uten gudstjenesten. Det er ikke bare de personlig kristne som går ofte på gudstjeneste.

4. Fifty-fifty i gudstro

- Om de ikke-troende og usikre; de troende og personlig kristne ⁹

Stabilitet i gudstro

Det er litt flere ikke-troende og usikre enn troende og personlig kristne i den voksne befolkningen. De to første gruppene utgjør til sammen 52 prosent; de to siste 48 prosent. For tjue år siden var det motsatt. Den andelen av befolkningen som ikke tror på Gud, har steget siden 1985. I perioden 1985 til 2003 er det stabilitet eller små endringer som preger nordmenns gudstro.

Polarisering

I tabell 1 er spørsmålene ”Tror du på Gud?” og ”Betrakter du deg selv som personlig kristen?” kombinert. Slik får vi en skala med fire graderinger av gudstro; fra de som sier at de ikke tror på Gud, via de usikre, til de som tror. Innenfor den siste gruppen er det så skilt mellom de som ”bare” tror på Gud og de som krysser av på spørreskjemaet for personlig kristen.

De fire gruppene en slik inndeling gir, er nokså like i størrelse. For hele tidsrommet 1985 – 2000 sett under ett er det omtrent like mange troende som ikke-troende. Hver gruppe omfatter ca. 25 prosent av befolkningen. Over tid har det skjedd en dreining: Et lite flertall troende har blitt til et enda mindre flertall av ikke-troende og usikre. De som regner seg som personlig kristne var i 2003 22 prosent av befolkningen.

I årene 1985 til 2003 skjer det en viss polarisering, i den forstand at flere nordmenn plasserer seg på ytterfløyene i trossammenheng. I befolkningen er det en tydelig økning i andelen som ikke tror på Gud og en svak økning i andelen personlig kristne.

Tabell 1: Endringer i gudstro 1985-2003 (Prosent. Norsk Monitor).¹⁰

Gudstro				
År	Personlig kristen	Tror på Gud, ikke personlig kristen	Usikker	Tror ikke på Gud
1985	20	34	26	20
1987	19	34	24	24
1989	20	31	24	25
1991	20	30	24	24
1993	20	30	24	26
1995	20	31	25	25
1997	20	30	25	25
1999	21	26	26	27
2001	22	27	24	27
2003	22	26	22	30

⁹ Det fins et betydelig antall undersøkelser om dette emnet for hele perioden. Å vurdere og referere disse, vil sprengte rammen for denne rapporten. Pål Ketil Botvar vurderer metodiske problemer knyttet til religionsundersøkelser, se Botvar, Pål Ketil 2004: ”En rubrikk for det hellige?” i Winsnes, Ole Gunnar (red.): *Tallenes tale 2004. Perspektiver på statistikk og kirke*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag: 95-117. Jeg har valgt å bygge på Norsk Monitors undersøkelser. Disse har pågått siden 1985, har et stort utvalg (4 000 respondenter), har benyttet selvutfyllingsskjema som innsamlingsmetode og benyttet de samme spørsmålsformuleringer og svaralternativ.

Hvem tror?

Det er markerte kjønns- og aldersforskjeller når det gjelder gudstro. Flere kvinner enn menn tror på Gud. Flere eldre enn yngre tror på Gud. Mens 19 prosent av kvinnene ikke tror, er tallet 34 prosent for menn. Bare 12 prosent av alle over 60 år sier nei når det gjelder gudstro, mot 41 prosent i aldersgruppen 15-24 år. Helhetsinntrykket er at de sosiale variasjonene blant de troende er mindre enn mange forventer. Det er ikke bare skarrende, eldre kvinner som er troende. Sosiale kjennetegn som kjønn, alder, bosted, utdanning og inntekt forklarer bedre variasjonen i andelen som *ikke* tror på Gud enn variasjonen i andelen som tror. For andre sosiale kjennetegn som bosted (by/tettbygd strøk/land), region, utdanning og inntekt er det små variasjoner.

Likevel får de ulike sosiale kjennetegn fram tydelige forskjeller i gudstro når vi sammenlikner de to yttergruppene nederst i tabellen; eldre kvinner på Sør- og Vestlandet i forhold til unge menn i Osloregionen. Det er 50 prosent sannsynlighet for at en ung mann i Osloregionen ikke tror på Gud. Det er derimot sjeldent å møte ei eldre kvinne på Sør- og Vestlandet ikke tror på Gud. Samtidig er andelen personlig kristne blant unge menn i Østlandsregionen større enn blant menn i landet som helhet.

Tabell 2. Variasjon i gudstro (Prosent. Norsk Monitor 1997-2001).

		Gudstro			
		<i>Personlig kristen</i>	<i>Tror på Gud, ikke personlig kristen</i>	<i>Usikker</i>	<i>Tror ikke på Gud</i>
Kjønn	Mann	17	24	25	34
	Kvinne	25	31	24	19
Alder	60- år	28	38	22	12
	40-59 år	21	29	24	25
	25-39 år	18	24	27	32
	15-24 år	19	16	24	41
Kvinne & 60 år+ & Mann & 15-24 år &	Sør - Vestlandet	39	41	15	4
	Oslofjord - regionen	19	11	20	50

Hva med ”jappene”?¹¹

Det er ikke bare en sammenheng mellom sosiale kjennetegn og hvor stor andel av befolkningen som er personlig kristen eller som ikke tror på Gud. Det er også en sammenheng mellom gudstro og de verdiene ulike grupper i befolkningen har. Alle nordmenn ønsker ikke å få det samme ut av livet. Alle vil heller ikke gå fram på samme måte for å realisere ønskene. Det er store forskjeller i synet på ”det gode liv”. Dette preger atferd og meninger på en rekke områder. Verdiene er nettopp hva

¹⁰ Hellevik, Ottar 2003: ”Kristentro i kontekst. Analyser av religionsdata fra Norsk Monitor” i: O.G. Winsnes: *Tallenes tale 2003*. KIFO rapport nr 25. Trondheim: Tapir forlag, 13-43. Hellevik har gitt meg tallene for 2003.

¹¹ Dette emnet utdypes i: Hellevik 2003, Hellevik, Ottar 1996: *Nordmenn og det gode liv*. Oslo: Universitetsforlaget. Rolfsen, Ommund, Sørensen, Sten og Edvardsen, Aril 2002: *Flere og sunnere menigheter*. Evenskjer: K-vekst, 127-135.

personer oppfatter som grunnleggende mål for tilværelsen og riktige midler for å nå målene. Religiositet er et sentralt element i en persons verdisyn. Det måles ved spørsmålet om en regner seg som personlig kristen pluss to spørsmål om deltakelse på gudstjeneste og religiøse møter.

KIRKEN

Av Ommund Rolfsen

5. Nordmenn er lutheranere - Om medlemmene, menighetene og bedehusene

Blant de kristne trossamfunn er det Den norske kirke som dominerer med sine vel 3,9 millioner juridiske medlemmer. Alle andre kirkesamfunn omfatter til sammen to hundre tusen medlemmer. 25 000 av disse er lutheranere, men de største frikirkelige trossamfunn er Pinsebevegelsen og Den katolske kirke; begge med knapt femti tusen medlemmer. Den katolske kirke anslår selv at det er nærmere 70 000 katolikker i Norge.

Tabell 1 og fotnotene gir en oversikt over de vel 4,1 millioner medlemmene (barn og voksne) av de kristne trossamfunnene. To hundre tusen (197 166) er juridiske medlemmer av de frikirkelige trossamfunn og menigheter. Frelsesarmeen er ikke regnet med. Det ble eget trossamfunn først i 2005 og hadde derfor ikke juridiske medlemmer i 2004. I tillegg til disse kristne trossamfunnene kan nevnes Den kristelige menighet (Smiths venner) med anslagsvis sju tusen medlemmer.

Tabell 1: Juridiske medlemmer (barn og voksne) per 1. januar 2004.¹²

Kirkesamfunn/nettverk	Juridiske medlemmer
Den norske kirke	3 922 880
Metodistkirken i Norge	12 468
Det Norske Baptistsamfunn	10 261
Syvendedags-Adventistsamfunnet i Norge	5 530
Den Evangelisk Lutherske Frikirke	21 389
Det Evangelisk Lutherske Kirkesamfunn	3 821
Det Norske Misjonsforbund	8 745
Den Katolske Kirke	46 308
Pinsebevegelsen	47 194
Utenlandske evangeliske samfunn	17 519 ¹³
De frie evangeliske forsamlinger	4 032 ¹⁴
Kristne senter	3 671 ¹⁵
Den ortodokse kirke	5 114
Andre registrerte og uregistrerte trossamfunn	11 114 ¹⁶

¹² Tabellen er en bearbeidelse av www.ssb.no/emner/07/02/10/trossamf

¹³ Størst blant disse er Svenska Margaretaforsamlingen med vel 6 000 medlemmer. Den danske, finske, islandske og anglikanske (engelske) kirke i Norge er også med i dette tallet.

¹⁴ De Frie Evangeliske Forsamlinger, "Frie venner", har ingen offisiell medlemsprotokoll. Tallet gjelder de menighetene som har søkt om støtte.

¹⁵ Kristne senter: Det største er Oslo Kristne Senter (OKS). I forhold til myndighetene er OKS organisert som ett kirkesamfunn med 2 986 medlemmer i 2005, derav 960 barn. De aller fleste av disse medlemmene er med i menigheten i Skedsmo.

¹⁶ Jeg har summert Ssbs tall for "Andre registrerte og uregistrerte trossamfunn" og fordelt summen på kristne og ikke-trossamfunn. Jeg må gjøre det slik fordi Ssb ikke er villig til å oppgi hva disse trossamfunnene/menighetene heter. Av samme grunn kan vi bare anta at tallet inkluderer mange de nærmere hundre uavhengige menighetene som ikke tilhører et nettverk eller kirkesamfunn. *Levende Ord bibelsenter* i Bergen er ikke et kirkesamfunn, men tilhører nettverket Internasjonalt Apostolisk

90 prosent er medlemmer av kristne trossamfunn

Når vi sammenlikner medlemstallene i 2004 og 1993, preges bildet av stabilitet. Ser vi på befolkningsandelen, er det en reduksjon. I 1993 var 93 prosent av befolkningen medlemmer av kristne kirkesamfunn. I 2003 var denne andelen redusert til 90 prosent. At det har vært en reduksjon må ikke ta oppmerksomheten fra det faktum at en befolkningsandel der nitti prosent er medlemmer av et kristent trossamfunn - er sjeldent høyt sammenliknet med andre land. Kirkesamfunnene og menighetene i Norge har vokst med 104 000 medlemmer siden 1993; Den norske kirke med 78 000 og frikirkeligheten står for resten (25 000). Vi har ikke undersøkt om den nevnte reduksjonen på tre prosent fordeler seg likt over tidsrommet fra 1993 til 2004. Flere forhold taler for at reduksjonen var større i begynnelsen enn i slutten av denne perioden.

85,7 prosent av befolkningen tilhører Den norske kirke. I 1993 var den tilsvarende andelen 88,9 prosent. Det siste tallet er usikkert fordi kirkesamfunnet først i år 2000 fikk sitt eget medlemsregister. For tretti år siden het det at nittifem prosent var medlemmer av Den norske kirke. Det var et anslag og bygde ikke på en medlemsfortegnelse. Mye taler for at nedgangen i befolkningsandel var størst fra midten av 1970-tallet og en tiårs tid framover¹⁷.

Frikirkelige innvandrere

Den frikirkelige andel av befolkningen (4,5 prosent) holder seg takket være innvandring til Norge. Den katolske kirke, Den ortodokse kirke og etniske, protestantiske menigheter har vokst. Andre frikirkelige samfunn går litt tilbake; enkelte går litt fram i juridisk medlemstall.

Tabell 2: Juridiske medlemmer (barn og voksne) 2004 og 1993.¹⁸

Kirkesamfunn/nettverk	Juridiske medlemmer 2004	Juridiske medlemmer 1993 ¹⁹
Den norske kirke	3 922 880	3 844 761
Metodistkirken i Norge	12 468	14 841
Det Norske Baptistsamfunn	10 261	11 196
Syvendedags-Adventistsamfunnet i Norge	5 530	6 511
Den Evangelisk Lutherske Frikirke	21 389	20 662
Det Evangelisk Lutherske Kirkesamfunn	3 821	3 566
Det Norske Misjonsforbund	8 745	7 887
Den Katolske Kirke	46 308	31 085
Pinsebevegelsen	47 194	53 608
Utenlandske evangeliske samfunn	17 519 ²⁰	²¹
De Frie Evangeliske Forsamlinger	4 032 ²²	8-10 000

Nettverk som menighetens pastor Enevald Flåten leder. Menigheten er den største frikirkelige menigheten i Norge med 2 707 medlemmer i 2005, derav 726 barn.

¹⁷ Winsnes (2000): 108-109.

¹⁸ Tabellen er en bearbeidelse av www.ssb.no/emner/07/02/10/trossamf

¹⁹ Rolfsen 1995: *Kirken i folket. Folket i kirken*. Rapport til DAWN Norge. Evenskjær.

Rapporten gir kildehenvisninger til tallene for 1993.

²⁰ Størst blant disse er Svenska Margarataforsamlingen med vel 6 000 medlemmer. Den danske, finske, islandske og anglikanske (engelske) kirke i Norge er også med i dette tallet.

²¹ Ikke registrert i 1993.

Kristne senter	3 671 ²³	²⁴
Den ortodokse kirke	5 114	746
Andre registrerte og uregistrerte trossamfunn	11 114 ²⁵	12 623

Vi har kommet fram til at det er 2 511 menigheter i Norge. Det virkelige antallet kan være opptil fire hundre høyere enn 2 511 fordi Den norske kirke har langt flere gudstjenestemenigheter enn de 1 322 som er nevnt her²⁶. De frikirkelige menighetene har aldri vært så mange. Antall menigheter i Norge øker selv om noen gamle menigheter legges ned. Noen historiske kirkesamfunn som Baptistsamfunnet opplever en økning i antall menigheter selv om Baptistsamfunnet også legger ned menigheter. Særlig er antall menigheter i De Frie Evangeliske Forsamlinger redusert. Den norske kirke omorganiseres enkelte steder slik at antall sokn reduseres uten at det har betydning for antall menigheter. Kristent Fellesskap har plantet 12 livskraftige menigheter i årene fra 1996 til 2005. Kristkirken i Bergen har dannet et nettverk av nye menigheter. De frivillige organisasjonene er i en utvikling hvor flere foreninger blir til forsamlinger eller menigheter med kirkelige ritualer. De etniske menighetene er også blitt plantet i løpet av de siste ti år eller vel så det.

Tabell 3: Antall menigheter 2004 og 1993.

Kirkesamfunn/nettverk	2004	1993
<i>Sum</i>	2 511	2 399
Den norske kirke og organisasjonene	1 379	1 359
Den norske kirke	1 322	1 359
Norsk Luthersk misjonssamband	14	Ikke nettverk
Det Norske Misjonsselskap	10	Ikke menigheter
Indremisjonsforbundet	7	Ikke nettverk
Normisjon	19	Ikke nettverk
Strandebarm prosti	7	Ikke nettverk
Frikirkelige til sammen	1 132	1 040
Det Norske Baptistsamfunn	75	65
Syvendedags-Adventistsamfunnet i Norge	61	70
Den Evangelisk Lutherske Frikirke	87	79
Det Evangelisk Lutherske Kirkesamfunn	14	16
Det Norske Misjonsforbund	101	124
Den Katolske Kirke	32	31
Pinsebevegelsen	287	282
Metodistkirken i Norge	48	52
Etniske menigheter	26	0

²² De Frie Evangeliske Forsamlinger, "Frie venner", har ingen offisiell medlemsprotokoll. Tallet gjelder de menighetene som har søkt om støtte.

²³ Kristne senter: Det største er *Oslo Kristne Senter* (OKS). I forhold til myndighetene er OKS organisert som ett kirkesamfunn med 2 986 medlemmer i 2005, derav 960 barn. De aller fleste av disse medlemmene er med i menigheten i Skedsmo.

²⁴ Kristne senter er med i tallet 12 623. Av dette tallet representerte de uavhengige menighetene, bl.a. kristne senter, 9 245 medlemmer

²⁵ Jeg har summert Sbs tall for "Andre registrerte og uregistrerte trossamfunn" og fordelt summen på kristne og ikke-trossamfunn. Jeg må gjøre det slik fordi Ssb ikke er villig til å oppgi hva disse trossamfunnene/menighetene heter. Av samme grunn kan vi bare anta at tallet inkluderer mange de nærmere hundre uavhengige menighetene som ikke tilhører et nettverk eller kirkesamfunn. *Levende Ord bibelsenter* i Bergen er ikke et kirkesamfunn, men tilhører nettverket Internasjonalt Apostolisk Nettverk som menighetens pastor Enevald Flåten leder. Menigheten er den største frikirkelige menigheten i Norge med 2 707 medlemmer i 2005, derav 726 barn.

²⁶ Rolfsen 1995 gir tall for kirkebygg.

De Frie Evangeliske Forsamlinger	64	82
Kristent Fellesskap	15	3
Doulos (Kristkirken)	11	0
Oslo Kristne Senter	8	1
Internasjonalt Apostolisk Nettverk (Levende ord)	19	6 ²⁷
Den Nordisk Katolske Kirke	5	0
Uavhengige	88	88
Små kirkesamfunn/nettverk	58 ²⁸	17
Frelsesarmeen	113	124

Utviklingen i bedehus-Norge er så interessant at den krever mer plass her.

Bedehusmiljø i utvikling

I 2001 fikk Olaf Aagedal godkjent en doktoravhandling i sosiologi. Avhandlingen heter "Bedehusfolket. Ein studie av bedehuskultur i tre bygder på 1980- og 1990-tallet". Under overskriften "Utviklingstrekk på 90-talet, konturane av ein ny fase?" skriver Aagedal:

"Bedehusa viser stor overlevingsevne, men det tradisjonelle bedehusarbeidet har store rekrutteringsproblem. Gjennomsnittsalderen i venesamfunnet går oppover. Mange stader blir dei lokale venesamfunna mindre, og nokre stader heilt borte. "Bedehusfolket" blir meir uklare i si avgrensing.

"Aktivitetsfellesskapet" på bedehusa veks nokre stader, men har eit laust og uavklara forhold til "vedkjenningsfellesskapet". Nokre bedehusmiljø utviklar seg mot "menigheter" og det blir meir problematisk å kombinere deltaking på bedehus med søndagsgudstenesta i statskyrkja. Grendebedehuskulturen blir stort sett borte. Livsynspluralismen aukar på bygdene. Bygdefolk si oppfatning av kva kristendom er blir mindre prega av bedehuset²⁹.

Så langt vi kan vurdere, deler vi Aagedals synspunkter.

Dobbeltheten mellom offisielt og frivillig har gjerne vært betegnet som "ellipsmodellen" i norsk kirkeliv. Kirkelivet har to brennpunkt hvor det ene har sin basis i lovgivning og stat med gudstjenestene og ritene i kirkehuset. Det andre brennpunktet representerer bedehusene med de lokale foreninger for de ulike kristelige organisasjonene. Ellipsmodellen er jevnt over svekket i Norge. Likevel vil den mange steder fortsatt forbli et hovedmønster for det lokale kirkeliv³⁰.

Aagedal skriver om bedehusmiljø som utvikler seg til menigheter. Heggstad kaller dette at forenings- og bedehusfellesskap utvikler klarere menighetsmessige trekk for "mer menighet". Dette vil ofte innebære en tydeligere gudstjenestefeiring, sakramentsforvaltning og en formalisering av det lokale åndelige lederansvar gjennom å kalle en pastor eller forsamlingsleder. DAWN rapporten skal som nevnt ikke vurdere bedehusenes situasjon, men rapporten vil nedenfor gjøre tydeligere det som Aagedal og Heggstad nevner.

²⁷ Seks menigheter var etablert t.o.m. 1993. Disse gikk senere inn i nettverket da det ble etablert.

²⁸ For eksempel Vineyard og Foursquare.

²⁹ Aagedal, Olaf 2003: Bedehusfolket. Ein studie av bedehuskultur i tre bygder på 1980- og 1990-talet. Oslo. KIFO Perspektiv: Side 358 og 407.

³⁰ Heggstad, Harald 1999: Kirke i forandring. Oslo. Luther, 98 og 99.

Blitt ”mer menighet”

I mange år har flere av organisasjonene hatt byforeninger med tydelige menighetsliknende trekk. Formiddagsmøtet var søndag klokka 11 og inkluderte av og til nattverd. De som gikk på formiddagsmøtene, døpte alltid sine barn i Den norske kirke, men deltok ellers sjeldent på gudstjenestene. I 1995 anslo vi denne gruppen til ca. tolv tusen personer. Antallet slike byforsamlinger var så lavt at vi ikke inkluderte det i rapporten.

I de senere år har disse forsamlingene endret seg til å bli enda mer menighet. Navnet er for noen også endret til *forsamling*, *menighet* eller *kirke*. Det lokale åndelige lederansvaret er blitt mer formalisert med bruk av benevnelser som eldste, pastor og forsamlingsleder. Dåp forekommer i flere forsamlinger. Ved årsskiftet 2004-2005 var det 50 menigheter knyttet til bedehusenes landsomfattende organisasjoner. Fire av disse organisasjonene har også dannet nettverk for disse forsamlingene. Av disse 50 menighetene er 39 foreninger som har blitt ”mer menighet”. 12 menigheter er nye; 10 av disse er plantet av Det Norske Misjonsselskap i samarbeid med bispedømmer.

6. De få som deltar ofte

- Den aktive minoriteten (Deltakelse Dybde)

Engasjement

I kapitlene om muslimene og om humanetikerne nevner vi at det er et lite mindretall som går i dybden. Det er få muslimer som kommer ofte til fredagsbønn. Bare et fåtall humanetikere deltar i studiesirkler om livssyn. Slik er det også blant de kristne. Det er få som viser et dyp engasjement. En av ti leser Bibelen minst ukentlig, en av fem ber daglig.

400 000

Ut fra Norsk Monitor⁴ kan vi anslå at omkring 9 prosent, altså 400 000 personer, deltar på gudstjeneste/møte minst 10 ganger i året. Undersøkelsen sier ikke noe om hvordan oppslutningen fordeler seg på ulike kirkesamfunn.

K-veksts undersøkelse som presenteres her, anslår tallet til 215 000 (4,7 prosent) personer. Det er disse som kalles trosfellesskapet, de kirkeaktive, de regelmessige gudstjenestedeltakere, menighetskjernen, de aktive kristne. Vel 200 000 er omtrent samme antall som i 1993⁵. Ca. seksti prosent av disse tilhører Den norske kirke med organisasjonene.

Doble deltakere

Norsk Monitor gir et bilde av oppslutningen i befolkningen og av hvor mange forskjellige personer som deltar ofte. 6 prosent av befolkningen deltar på gudstjeneste og 5 prosent på religiøst møte minst ti ganger i året, se de to tabellene i kapitlet ”Nordmenn besøker kirken”. Norsk Monitor spør både om deltakelse på gudstjeneste og religiøst møte, og tar ikke hensyn til overlapping, altså de som deltar både på gudstjeneste og møte.

Vi vet at det er en betydelig gruppe. Mange deltar på gudstjeneste i Den norske kirke på formiddagen og på bedehuset på kvelden. Det finnes frikirkelige som deltar både på gudstjeneste og møte i sin egen menighet. Det er også ei gruppe som deltar i to menigheter. Vi anslår all overlappingen til 2 prosent slik at omkring 400 000 (9 prosent) forskjellige personer deltar minst en gang i måneden i følge Norsk Monitor.

Våre metoder

K-veksts undersøkelse ga et samlet anslag på ca. 215 000. Disse barn og voksne deltok regelmessig på gudstjeneste, minst en gang i måneden. Vi har benyttet fire metoder for å framskaffe anslag:

1. K-vekst gjennomførte en undersøkelse blant alle de store kirkesamfunnene, bortsett fra Den katolske kirke.
2. På initiativ fra K-vekst gjennomførte enkelte mindre nettverk en intern undersøkelse som vi fikk tilgang til.
3. Vi intervjuet ledere i nettverk for å supplere enten K-veksts undersøkelse, nettverkets interne undersøkelse eller for å få anslag.
4. Vi gjorde egne anslag.

Vår undersøkelse

Den norske kirke teller sine gudstjenestedeltakere. Det gjør stort sett ikke de frikirkelige trossamfunnene og bedehusene/de frivillige organisasjonene.

Foreliggende statistikk kan ikke besvare spørsmålet om hvor mange **forskjellige** personer det er som søker ofte til gudstjeneste eller møte. Det måtte vi selv prøve å finne ut.

Vi gjorde et stort og tilfeldig utvalg blant menighetene i alle de store kirkesamfunnene bortsett fra Den katolske kirke. Utvalget var på 640 menigheter som er 25 prosent av alle menighetene. Av de 640 menighetene var 388 sokn i Den norske kirke. Det tilsvarer 28 prosent av alle sokn. 466 av de utvalgte menighetene besvarte spørsmålene, altså en svarprosent på 72, blant Den norske kirkes menigheter 69 prosent. Svarprosenten er så pass høy at den er tilfredsstillende statistisk sett. Vi kontaktet menighetene via e-post eller brev til de menighetene i utvalget som ikke har e-postadresse. Vi purret ved e-post og telefon.

Vi ba menighetene *anslå* hvor mange barn og voksne det var som deltok på gudstjenesten minst en gang i måneden i 2004. Vi kunne spurt om hver søndag, men det er mange menigheter i Norge som ikke feirer gudstjeneste hver søndag. Derfor ble vi stående ved månedlig deltakelse som et tegn på at vedkommende går i dybden med sin tro.

Generalisering

Vår oppgave videre var å generalisere, altså si noe om deltakelsen i alle menighetene når vi bare hadde undersøkt fjerdedelen av dem.

Fra de frikirkelige trossamfunnene innhentet vi opplysninger om hvor mange som er personlige medlemmer. Det er personer over 15 år som er blitt medlemmer gjennom dåp eller medlemsopptakelse. Ved å benytte medlemstallet i hver menighet generaliserte vi fra utvalget av menigheter til alle menighetene i hvert kirkesamfunn⁶.

Å få medlemstall eller tall for gudstjeneste- og møtedeltakere fra alle bedehusene/de frivillige organisasjonene virket som en uoverkommelig oppgave. Vi innhentet tall som gjaldt gudstjenstedeltakere i de 50 menighetene/forsamlingene på bedehusene. I tillegg anslo vi hvor mange som deltar på bedehusmøte uten å delta minst en gang i måneden på gudstjenesten i Den norske kirke. Rapporten gir altså ikke et helt bilde av bedehusbevegelsens størrelse, men den prøver å anslå hvor mange som deltar på gudstjeneste/møte på bedehuset uten å være regelmessig gudstjenestedeltaker i kirken.

Fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) fikk vi statistikk om gjennomsnittlig antall gudstjenestedeltakere og nattverdsgjester i hver sokn i Den norske kirke i 2003. Disse tallene gjorde det mulig å generalisere fra utvalget av menigheter til alle menighetene⁷. Særlig i Den norske kirke samler ikke gudstjenesten de samme personene søndag etter søndag, se kapitlet ”Nordmenn besøker kirken”.

215 000 eller 400 000?

Det er en betydelig uoverensstemmelse mellom tallene fra Norsk Monitor og K-vekst. Hva kan forklare en slik forskjell og hvilket tall kan være mest pålitelig?

Det er metodiske forskjeller mellom Norsk Monitor og K-veksts undersøkelser. Norsk Monitor har benyttet de samme spørsmålsformuleringer og svaralternativ om religion siden 1985. 4000 respondenter deltar ved hjelp av selvutfyllingsskjema. Personer som deltar både på gudstjeneste og møte, er en feilkilde ved Norsk Monitor i forhold til denne undersøkelsen.

K-veksts undersøkelse hadde ikke kapasitet til å omfatte bedehusene. Dette er en feilkilde ved undersøkelsen sammenliknet med Norsk Monitor og kan forklare noe av forskjellen i resultat. Det er ønskelig, men svært ressurskrevende å gjennomføre en landsomfattende undersøkelse om oppslutning på bedehusene.

Når det gjaldt menighetene, ba vi menigheten ved prest/pastor/leder om å anslå hvor mange forskjellige personer som deltok på gudstjeneste minst en gang per måned. Det var uvant å få et slikt spørsmål. Noen takket K-vekst for å peke på en slik problemstilling. Et par prester i Den norske kirke ønsket ikke å gi anslaget. Et par andre avslo fordi de mente det var for vanskelig. I flere menigheter er det vanskelig å anslå et slikt tall og det ble også uttrykt. Det gjelder noen av de menighetene i Den norske kirke som feirer gudstjeneste bare hver måned eller sjeldnere. Det finnes også menigheter i Den norske kirke som mangler de som deltar ofte. Andre gudstjenesteforsamlinger, både frikirkelige og i Den norske kirke er uoversiktlige fordi hundrevis av deltakere samles til gudstjeneste hver søndag. Ikke alle enkelt svar virket like pålitelige; noen for lave, andre for høye, men dette jevner seg ut blant alle svarene.

Samlet sett er det sannsynlig at K-veksts undersøkelse har resultert i et anslag som gjelder dem som *som oftest* deltar på gudstjeneste. Norsk Monitor forteller derimot hvor mange det er som deltar *ofte*, men ikke nødvendigvis hver måned. Det er mer enn to hundre tusen som *som oftest* deltar på gudstjeneste, mens omkring fire hundre tusen deltar ofte. Likevel: Forskjellen er stor og ikke lett å tolke. Den utfordrer til å se nærmere på de som har et dypt engasjement.

Flere eller færre?

Vel 200 000 (knappt 5 prosent) er omtrent samme antall som i 1993. Det er mye usikkerhet knyttet til å sammenlikne resultatet på dette området for 2005 med den tilsvarende DAWN undersøkelsen i 1993. De metodene vi brukte i 1993 og i 2005 er ikke like. Norsk Monitor, Den norske kirkes statistikk og Winsnes' undersøkelse⁸ peker i retning av en liten nedgang etter 1993 med en stagnasjon de siste årene. Vårt samlede inntrykk bekrefter dette.

Tabell: De som som oftest deltar på gudstjeneste. 2004

Kirkesamfunn/Nettverk	Antall	Metode
<i>Sum</i>	<i>to hundre og femten tusen</i>	
<i>Den norske kirke</i>	<i>Ett hundre og atten tusen</i>	
<i>Frikirkelige samfunn og nettverk:</i>	<i>Åtti fire tusen</i>	
Metodistkirken i Norge	Tre tusen	Vår undersøkelse
Det Norske Baptistsamfunn	Tre tusen	Vår undersøkelse
Syvendedags-Adventistsamfunnet i Norge	Tre tusen	Vår undersøkelse
	seks tusen	Vår undersøkelse
<i>Det Norske Misjonsforbund</i>		
	Ni tusen	Vår undersøkelse
<i>Den Evangelisk Lutherske Frikirke ni tusen</i>		
Det Evangelisk Lutherske Kirkesamfunn	Ett tusen	Intervju
Den Katolske Kirke	Seksten tusen	Intervju ⁹
Pinsebevegelsen	Sytten tusen	Vår undersøkelse
Utenlandske evangeliske samfunn	Ett tusen	Vårt anslag
De frie evangeliske forsamlinger	Tre tusen	Intervju
Den ortodokse kirke	To tusen	Vårt anslag
Frelsesarmeen ¹⁰	Fire tusen	Vår undersøkelse
Internasjonalt Apostolisk Nettverk (Levende Ord)	Tre tusen	Vår undersøkelse og intervju
Kristent fellesskap	Ett tusen	Intern undersøkelse og intervju
Oslo kristne senter	To tusen	Intern undersøkelse
Uavhengige menigheter	Fem tusen	Intervju og vårt anslag
Andre mindre kirkesamfunn, nettverk og menigheter	Fire tusen	Intervju og vårt anslag
Etniske menigheter ¹¹	Ett tusen	Vår undersøkelse, intervju og vårt anslag
	Tretten tusen	
<i>Frivillige organisasjoner</i>		
Normisjon	Tre tusen	Intern undersøkelse
Norsk Luthersk Misjonssamband	To tusen	Vårt anslag
Det Norske Misjonsselskap	Ett tusen	Intern undersøkelse
Bedehusene	Sju tusen	

Denne oversikten viser de fire kulturelle hovedgruppene i Norge:

<p>MODERNE MATERIALISTER</p> <p><i>10 verdier med høyest oppslutning.</i> Lovforakt, frigjorthet, forbruk, risiko, materialisme, anti-helse, status, følelser, ikke-religiøs, urban</p> <p><i>Stikkord:</i> eie – nytte</p> <p><i>Andre navn:</i> jappekultur, konsumkultur, postproduktiv kultur</p> <p><i>Typisk representant:</i> Ung, ugift mann, under utdanning eller arbeider.</p>	<p>MODERNE IDEALISTER</p> <p><i>10 verdier med høyest oppslutning:</i> Likestilling, selvrealisering, antiautoritet, individualitet, toleranse, altruisme, anti-materialisme, miljøvern, følelser, nyhet</p> <p><i>Stikkord:</i> yte – mestre</p> <p><i>Andre navn:</i> sekstiåtterkultur, postindustriell kultur</p> <p><i>Typisk representant:</i> Kvinne i 40-årene med høy utdanning, ansatt i det offentlige.</p>
<p>TRADISJONELLE MATERIALISTER</p> <p><i>10 verdier med høyest oppslutning:</i> Ikke selvrealisering, fornuft, tradisjonelle kjønnsroller, konformitet, tradisjon, trygghet, materialisme, avstand, anti-teknologi, autoritet</p> <p><i>Stikkord:</i> eie – trygge</p> <p><i>Andre navn:</i> gammel arbeiderklassekultur, industriell kultur</p> <p><i>Typisk representant:</i> Mann over 50 år med lav utdanning, arbeider eller trygdet/pensjonist.</p>	<p>TRADISJONELLE IDEALISTER</p> <p><i>10 verdier med høyest oppslutning:</i> Sparing, lovrespekt, puritanisme, trygghet, fornuft, anti-materialisme, religion, helse, patriotisme, intoleranse</p> <p><i>Stikkord:</i> yte – ofre</p> <p><i>Andre navn:</i> gammel bondesamfunnskultur, førindustriell kultur</p> <p><i>Typisk representant:</i> Kvinne over 60 år med middels utdanning, pensjonist.</p>

Sammenhengen med religiøsitet er størst mellom en materialistisk og en idealistisk verdiorientering. Religiøsitet går sammen med en idealistisk verdiorientering med sterke moralske føringer på atferden, mens de ikke-religiøse i større grad har en materialistisk verdiorientering med vekt på frihet til å tilfredsstille egne lyster.

Forskjellen er langt mindre når det gjelder sammenhengen mellom religiøsitet og en moderne eller tradisjonell verdiorientering. Det er ingen tendens til at religiøsitet går sammen med tilslutning til autoritets- eller konformitetsverdier. Det er ikke slik at troende er mer konforme eller autoritetstro enn ikke-troende.

Disse fire kulturene er selvfølgelig ulike når det gjelder tro og gudstjenestedeltakelse. Det viser holdningen til dette utsagnet: Jeg betrakter meg som personlig kristen. Bare 9 prosent av de moderne materialistene svarer ja på dette. 52 prosent av de tradisjonelle idealistene svarer ja på det samme. Den samme forskjellen kommer fram i handling. 59 prosent av de moderne materialistene går aldri på gudstjeneste. Det samme gjør vel 30 prosent av de moderne idealistene og de tradisjonelle materialistene. Blant de tradisjonelle idealistene derimot, er det bare 13 prosent som aldri går på gudstjeneste.

Flere personlig kristne i framtiden?

Utviklingen når det gjelder religiøs tro fra 1985 til 2003 stemmer kanskje ikke med det bilde som mange har dannet seg av en økende sekularisering. Kan vi likevel vente at sekulariseringen vil skyte fart i årene framover siden gudstro er mer utbredt innenfor eldre enn yngre aldersklasser? Det er særlig mange personlig kristne og troende i generasjoner født tidlig på 1900-tallet. Når disse dør, medfører det en reduksjon i gudstro i befolkningen som helhet.

I tabell 3 er befolkningen delt i fire grupper: 1. Unge: 15-24 år, 2. Unge voksne: 25-39 år, 3. Middeldrende: 40-59 år og 4. Eldre: 60 år+. Nesten uansett årstall er det blant de eldre en større andel personlig kristne enn blant de middeldrende. Disse har en større andel personlig kristne enn de unge voksne som igjen har en større andel enn de unge. I 1985 var det stor forskjell disse aldersgruppene. Bare 10 prosent av de unge betraktet seg som personlig kristen, mens 35 prosent av de eldre gjorde det samme. I de siste årene har denne forskjellen jevnet seg ut. Andelen personlig kristne blant de eldre har sunket, mens den blant de unge og unge voksne har steget.

Ottar Hellevik har analysert utviklingen av gudstro i årene framover og skriver: ”Analysen tyder på at de nyeste generasjonene ligger omtrent på nivå med sine umiddelbare forgjengere når det gjelder religiøsitet. Dette peker også i retning av en stabilisering av gudstro i Norge”³¹. Hellevik antyder at aldringsprosesser og endringer i livssituasjon og sosiale roller påvirker yngre mennesker slik at gudstro blir vanligere når de selv blir gamle. Samtidig finner vi i de aller yngste aldersklassene ingen reduksjon, men den samme gudstro som i de litt eldre aldersklassene. Dette tyder på en stabilisering av nivået for gudstro i årene framover.

Tabell 3: Betrakter seg som personlig kristen. 1985-2003. (Prosent. Norsk Monitor).

	15-24 år	25-39 år	40-59 år	60 år+
1985	10	12	20	35
1987	14	12	15	32
1989	15	15	20	31
1991	18	14	19	30
1993	17	13	19	32
1995	16	17	20	26
1997	17	16	19	26
1999	20	17	20	29
2001	20	19	22	27
2003	18	20	22	28

³¹ Hellevik 2003, 38-39.

7. Folkekirke med minoritet (Bredde og dybde) - Om forholdet mellom den brede folkekirken og det lille trosfellesskapet

Ligger det en motsetning i folkekirkens bredde og entusiastenes dybde? Er dette gjenstand for samspill eller konflikt?

Bredde og dybde

Denne boka tegner et sammensatt bilde: Den kristne tro og tilhørighet omfatter en meget stor andel av befolkningen. Den samlede kirken er en folkekirke. Den er ikke smal, men bred:

1. Nesten alle tilhører et kristent trossamfunn.
2. De aller fleste velger kirkelige ritualer.
3. Halvparten av befolkningen tror på Gud. I tillegg kommer de usikre.
4. Flere forskjellige personer besøker gudstjenesten enn kino.
5. Stabilitet og ikke negativ endring preger oppslutningen de siste år.

Samtidig har kristen tro og tilhørighet få entusiaster. Få går i dybden:

6. 10-12 prosent av befolkningen deltar på gudstjeneste i løpet av en måned.
7. 200 000 deltar ofte på gudstjeneste.
8. 9 prosent av befolkningen leser minst ukentlig i Bibelen³².

Hvordan skal vi forstå det sammensatte bilde?

Noen tolker det folkekirkelige negativt. De karakteriserer det som statsreligion, vanekristendom, død tro. Bredden hindrer dybden. Andre hevder at det folkekirkelige oppløses innenfra av tette religiøse fellesskap i menighetene. Dybden hindrer bredden.

Tro i forhold til tilhørighet

Den engelske sosiologen Grace Davie³³ er blitt kjent langt utenfor fagkretser for sin tolkning av forholdet mellom tro og tilhørighet. Hun understreker at hvert av begrepene er sammensatte og forholdet mellom dem er likeså. I kristen sammenheng dreier troen seg om tilslutning til den kristne tro, som f.eks. tro på Gud eller ikke, tro på Jesus som et forbilde eller som en frelser, tro på et evig liv eller ikke. Tilhørighet handler bl.a. om formelt medlemskap i en menighet/kirkesamfunn og om følelsesmessige bånd mellom mennesker og riter som dåp, konfirmasjon og begravelse. Tilhørighet handler også om valg. Eksempel på valg er mennesker som velger å la seg døpe som troende og foreldre som bringer sine barn til dåpen.

I 1994 tolket Davie situasjonen i England som en tro uten tilhørighet. Når det gjelder Norden, peker hun på at majoriteten tilhører et religiøst fellesskap som de til daglig ikke tar del i- tilhørighet uten tilsynelatende tro. Når Davie tolket den norske situasjonen, passer verken den engelske eller nordiske formuleringen. I et femtiårs

³² I 2003 foretok Bibelselskapet en undersøkelse om bibelbruk i samarbeid med Norsk Gallup. Se www.bibelselskapet.no/article.asp?id=258

³³ Ved å gå inn på internett finne en en rekke referanser både til bøker og foredrag av Grace Davie. Frikirkens organ Budbæreren hadde i nr 07/05 et intervju med henne. Sosiolog Gustav Erik Karlsaune ved universitetet i Trondheim plasserer hennes tolking i den franske tradisjon med Hervieu- Léger og Durkheim.

perspektiv finner vi en tilbakegang i nordmenns tilslutning til klassisk kristen tro og også en reduksjon i kirkegang og i medlemskap i kirker og menigheter. Om perspektivet reduseres til de siste årene, er det liten forandring å spore. Kanskje vi i Norge finner både tro og tilhørighet? Dette bringer Davie til nye spørsmål: Hvordan skal vi forstå forholdet mellom to sider ved tilhørighet, mellom medlemskap og gudstjenestedeltakelse, mellom de 90 prosent av befolkningen som er medlem av et kristent trossamfunn og de 5 prosent som deltar ofte på gudstjeneste? Hvordan skal vi forstå at nesten alle opprettholder sitt medlemskap mens bare halvparten av befolkningen tror på Gud?

Vikarierende religion

Her bruker Davie et nytt begrep ”vikarierende religion” for å tolke situasjonen. Vikarierende religion utøves av en aktiv minoritet, men på vegne av et mye større antall som ikke bare forstår, men verdsetter det som minoriteten gjør. Det er en aktiv minoritet som ber, leser i Bibelen, deltar på gudstjeneste og driver menighetens arbeid blant barn, unge og andre. Dette skjer på vegne av majoriteten som på sin side både forstår og verdsetter minoriteten - om ikke med ord. Det er altså en positiv relasjon mellom minoriteten som både tilhører, tror, bekjenner og deltar og majoritet som først og fremst tilhører.

Isberget

Et isberg kan være en nyttig analogi for å forstå vikarierende religion. Det er lett å beskrive de delene som stikker opp av havet, mens det er vanskeligere å den store delen som er under havets overflate. Det fins en mengde undersøkelser som nettopp har undersøkt det synlige, det som er lett å måle og sette ord på. Konklusjonen for de fleste land har vært at det religiøse isberget er blitt mindre både i omfang og i betydning. Med en slik konklusjon ignorerer vi den usynlige, men veldige massen under vannet. Uten den ville ikke den synlige delen være synlig.

Når kommer den usynlige delen av et isberg til syne? Sannsynligvis kommer litt av det til syne når stormen er stor. Davie gir eksempler på slike stormer som gir anledning til å se den vanligvis usynlige delen av majoritetens tro og tilhørighet: Reaksjonene etter prinsesse Dianas død, etter Estonias forlis og etter tsunamien i sørøst-Asia viser hvordan det religiøse i individer og i samfunn kommer til syne. Slike hendelser bringer mange til kirken.

Livsriter er misjon

Når Davie blir bedt om å si hvordan hun synes kirken skal forholde seg til en slik situasjon, advarer hun mot å neglisjere disse henvendelsene, selv om menneskene ikke nødvendigvis kommer dit for å søke et langvarig forhold til menigheten. Hun hevder også at å møte menneskers behov i forbindelse med livsriter, er misjon. Prester må ikke ta denne muligheten som en selvfølge. Før fordømte en dem som ikke dømte barna sine. I dag går argumentasjonen om dåp i motsatt retning, og en fordømmer dem som ønsker å døpe, men som tilsynelatende mangler tro. Det samme mener Davie skal være kirkesamfunnenes holdning når mennesker ønsker kirkelig gravferd. Kirken skal være til stede for å møte behov. Når mennesker nektes f.eks. barsedåp eller vielse, vekkes bitterhet. Kirkene skal være offentlig til nytte. Minoriteten skal tro på vegne av majoriteten. Derfor skal ikke kirkeledere tvile i det offentlige rom. Minoriteten skal leve også et rett liv på vegne av majoriteten. Kirkeledere skal leve

rett. Det forventer den tause majoritet. Derfor er det en offentlig skandale når det ikke skjer. Kirkeledere skal stå for moralkoder på vegne av andre.

Brukere av religion

Vi ser to parallelle tendenser i Nord-Europa. Det er tilfeldig at de inntreffer samtidig, men de forsterker hverandre. På den ene siden mister kirken kapasiteten til å styre folks moral og deres tenkning om religion. Samtidig øker de religiøse valgmulighetene ved at stadig nye typer religiøsitet kommer til vår del av verden. Med dette har det foregått et skifte fra å forstå den kristne religion som noe man må eller bør delta i, til å forstå dette som noe man tar i bruk etter eget behov. Nå velger majoriteten å oppsøke kirken når de selv ønsker det for å dekke et spesifikt mer enn et generelt behov for å være gode samfunnsborgere. Når dette behovet er dekket, føler de seg ikke forpliktet til videre engasjement. De verdsetter at kirken er der slik at de kan ta del når de selv velger det.

Kirkebrannene

Sosiologen Olaf Aagedal har studert kirkebrannene³⁴. Hans artikkel bekrefter den vikarierende religion. Han understreker at reaksjonene etter en kirkebrann ofte er svært sterke, omfatter de fleste og setter langvarige spor i lokalsamfunnet. Det kommer fram ord og handlinger i forhold til religion og kirke som i ”normale tider” er helt uvanlige. Han mener at dypere og mer grunnleggende følelser og forestillinger om kirke og det hellige kommer fram. Kirkehuset har ikke bare en praktisk betydning, men først og fremst en symbolsk betydning. Kirkehuset er for majoriteten et oppsummerende symbol på samme måten som det norske flagg. Det står som et eksempel på sammenhengen mellom fortid og nåtid, et møtested for det hellige. Vi forholder oss ikke til slike symboler logisk og analytisk, men uttrykker vårt forhold gjennom respekt, glede og tillit eller det motsatte. De sterke reaksjoner i ord og følelser, viser at kirkehuset er et kraftfullt symbol. Folk som ellers engasjerer seg lite i forhold til menigheten og uttrykker lite av tro står etter kirkebrannen fram med tydelige meninger og følelser. Kirkebrannen forstyrret det individuelle og kollektive selvbildet. At kirkehuset trues, rører ved identiteten til mange mennesker.

³⁴ Aagedal, Olaf 2003: ”Når kyrkja brenn” i Winsnes, Ole Gunnar: *Tallenes tale 2003. KIFO rapport nr. 25*. Trondheim. Tapir forlag, 141-161.

8. 250 nye menigheter

- Menighetsplanting fra 1996 til 2005

I årene 1996 til 2005 er det plantet omkring 250 nye menigheter. Dette er nesten dobbelt så mange som i tiåret før 1996. Samtidig er det halvparten av det nasjonale målet på 500 nye menigheter og fellesskap. Her følger en oversikt over menighetsplantingen i Norge langs tidslinjen 1996 – 2005.

For å vite hvor mange menigheter som er blitt plantet i årene 1996-2005, trenger vi en definisjon. Vi behøver å definere en menighet slik at den kan telles. Den anerkjente måten å gjøre dette på er å *definere en ny menighet som en ny gudstjenesteforsamling*. Når en gruppe kristne begynner med regelmessige offentlige gudstjenester, regnes de som en menighet. Denne definisjonen er enkel og internasjonal. Samtidig har den svakheter³⁵.

2005: 34 nye menigheter på to år

I de siste to årene er det etablert 34 nye menigheter, 28 i 2004 og 6 nye menigheter er registrert hittil i 2005. Av disse 34 nye menighetene er det seks uavhengige menigheter og fire nye pinsemenigheter. Internasjonalt Apostolisk Nettverk (IAN, Levende Ord) og Frikirken står også for fire nye menigheter hver. Innen Baptistsamfunnet, Kristent Fellesskap og Det Norske Misjonsselskap er det plantet tre nye menigheter. Vi har ikke oversikt over eventuelle nye sokn som er etablert av Den norske kirke.

Det er interessant å se på den menighetsplanting som har skjedd siden 1996, så vi begynner med den første nasjonale DAWN-konferanse i Stavanger³⁶.

1996: 500 nye menigheter

1996 representerte et vendepunkt i norsk menighetsplanting ved at den første nasjonale konferansen for menighetsplanting ble arrangert. Biskop Bjørn Bue i Stavanger bispedømme var vert for konferansen. Erkebiskop for Den anglikanske kirke, George Carey, var blant talerne. Konferansen samlet hele bredden av norske menigheter. Åge Åleskjær og Bjørn Bue uttrykte en tydelig støtte til hverandre, og det vakte nasjonal oppmerksomhet i en tid med sterke spenninger mellom etablerte menigheter og trosmenigheter. Konferansen samlet seg om et konkret mål: *Å plante 500 nye menigheter og fellesskap fra 1996 til 2005*. Målet hadde ikke vært behandlet i kirkesamfunn og bispedømmer på forhånd. Deltakerne lovet å fremme dette målet gjennom de kirkesamfunn og bispedømmer som de representerte. Mer forpliktende enn det var ikke målet, og det kunne det heller ikke være.

1996-2005: 135 menigheter

³⁵ Definisjonen passer bedre på gudstjenestebaserte menigheter enn på cellebaserte menigheter. I Den norske kirke defineres en ny menighet geografisk, altså som et nytt sokn. Flere frikirkelige samfunn anerkjenner en ny menighet offisielt først når den tas opp i samfunnet. Til tross for disse forskjellene i menighetsbegrepet er det oppslutning om vår definisjon når formålet er å telle nye menigheter.

³⁶ Denne boka gir flere opplysninger og flere tall om perioden fram til 2002. Rolfsen, Ommund, Sørensen, Sten og Edvardsen, Aril 2002: *Flere og sunnere menigheter. Evenskjer*. K-vekst.

500 nye menigheter og fellesskap var et meget dristig mål. Stavanger bispedømme var det eneste blant elleve bispedømmer som satte menighetsplanting tydelig på dagsorden. Årlig etablerte Den norske kirke tre-fire nye menigheter. Fram til 2005 ville arbeidet resultere i ca. 35 nye menigheter. Den frikirkelige menighetsplantingen var rekordhøy og dominert av de nye uavhengige menighetene. Fra 1983 til 1994 ble det plantet 128 frikirkelige menigheter. Ikke noen gang siden 1945 var det blitt dannet så mange nye. 2/3 av disse var uavhengige menigheter, som kristent senter og bibelsenter. Fremst blant disse var Oslo Kristne Senter, stiftet i 1985 av pastor Åge Åleskjær. Blant de etablerte kirkesamfunnene var det Frikirken og Misjonsforbundet som praktiserte menighetsplanting. Hele frikirkeligheten plantet årlig ti menigheter i gjennomsnitt. På 10 år ville det bli 100 menigheter. Til sammen ville Den norske kirke og frikirkeligheten plante 135 menigheter om utviklingen fortsatte i samme høye tempo fram til 2005.

1999: 78 menigheter på tre år

I 1999 var konferansen i Kristiansand. Biskop Olav Skjevesland og kirke- og undervisningsminister Jon Lilletun åpnet konferansen. På de tre årene siden 1996 var det blitt etablert 78 nye menigheter. Menighetsplantingen hadde økt i omfang. Den norske kirke kunne vise til syv nye sokn og fire nye gudstjenesteforsamlinger. I tillegg kom de tre første menighetene i Strandebarm prosti. Frikirkeligheten holdt det høye tallet fra 1980-årene, men det var ikke lenger de uavhengige menighetene som plantet. Flere av de nye selvstendige trosmenighetene slet med indre vanskeligheter og oppløsning. 44 nye frikirkelige menigheter var blitt dannet på tre år. Den største gruppen blant disse var innvandrer menighetene. Nye nettverk som Kristkirken (Doulos) og Vineyard bidro med til sammen ti menigheter. For første gang på mange år rapporterte Baptistsamfunnet om nye menigheter. Frikirken stod fortsatt i spissen blant de frikirkelige, mens Misjonsforbundet hadde mistet flere nye menigheter og dermed mye av engasjementet for menighetsplanting.

2002: 68 menigheter på tre år

På konferansen i Vennesla var det glede over de 68 nye menigheter som var blitt plantet de tre siste årene, 1999-2001. Det tilsvarte 23 nye menigheter pr. år. Den norske kirke hadde begynt med menighetsplanting på minst fem steder. Fire av disse var i Sandnes og Jæren prostier i Stavanger bispedømme. I prosjektet "Sandnes-kirken i en ny tid" løftet prostiet fram menighetsplanting. Det Norske Misjonsselskap (NMS) hadde startet et samarbeid med bispedømmet om å benytte to misjonsprester som menighetsplantere.

Ellers i landet fortsatte Den norske kirke med sin tradisjonelle menighetsplanting som er å skille ut nye sokn. Menighetsplanting var akseptert, men ikke tilskyndet av lederskapet i kirken. I tillegg til de fem nye menighetsplantingene i Den norske kirke kom flere nye gudstjenesteforsamlinger i Strandebarm prosti under biskop Børre Knutsen.

Frikirkelige menigheter hadde etablert 54 nye menigheter. Alle de frikirkelige kirkesamfunnene hadde plantet noen få nye menigheter. Pinsebevegelsen stod for det høyeste antallet, men sju av de elleve nye menighetene var gamle utposter som var blitt selvstendige. De teologiske og følelsesmessige hindringene for menighetsplanting var blitt svekket blant pinsevennene. Kristent Fellesskap var et

eksperanderende nettverk med fire nye menigheter. Metodistkirken og Adventistsamfunnet hadde etablert nye menigheter for første gang på lenge.

Det siste tiåret var det dannet flere *evangeliske innvandrermenigheter*. Bare i Oslo-området dreide det seg om minst 25 menigheter. I andre store byer var det også Innvandrermenigheter så vi anslo tallet til å være 35 i Norge. Vi hadde ikke opplysninger om når menighetene ble etablert, så vi fordelte dem med 20 nye menigheter mellom 1994 og 1998, og 15 nye de siste tre årene. Av disse var to med i Baptistsamfunnet. En del av de resterende 33 var selvstendige menigheter, mens andre hadde sine egne gudstjenester innenfor de norske menighetene. Mange av dem var pinsemenigheter eller karismatiske, men det fantes flere evangelisk-lutherske menigheter. Hovedtyngden av menighetene besto av mennesker fra land i Afrika, Asia og Latin-Amerika³⁷.

2004: 58 nye menigheter på to år

Konferansen ble arrangert i Bergen. 48 menigheter var blitt plantet i løpet av de to årene 2002 og 2003. I tillegg antok man at det var dannet ca. ti etniske menigheter. 48 av de 58 menighetene var frikirkelige med uavhengige menigheter og menigheter i Kristent fellesskap som de to største gruppene. Den norske kirke stod for ti nye menigheter med et tyngdepunkt i Sør-Rogaland.

2005: 34 nye menigheter på to år

Det er ukjent for mange at det blant disse nye menighetene er det Det Norske Misjonsselskap (NMS) som står for mange av menighetsplantingene. Dette arbeidet er så omfattende at den krever en nærmere presentasjon.

Mange vet at NMS er landets eldste misjonsorganisasjon. Færre vet at NMS er engasjert i å plante 14 nye menigheter i samarbeid med lokale menighetsråd og bispedømmer. Ti menigheter er allerede etablert, seks av disse i Rogaland. Den første nye menigheten var Figgjo menighet (1999). To blir plantet i år (Stavanger internasjonale menighet og Revetal menighet i Tønsberg). Ved årskiftet 2005-2006 starter arbeidet i Ra (Larvik) og Justvik (Askøy). Disse ti menighetene samlet nesten 600 nattverdsgjester og mer enn 800 gudstjenestedeltakere på en vanlig søndag i 2004. Cellene/gruppene hadde vel 300 deltakere. Alle disse menighetene er cellebaserte menigheter. Vi anslår at omkring 1100 deltok på gudstjeneste minst en gang i måneden.

Status for norsk menighetsplanting

Når vi i dag gjør opp status, er situasjonen denne:

1. Menighetsplantingen har neppe vært så omfattende siden frikirkeligheten etablerte mange menigheter for mer enn hundre år siden. Historisk sett er dagens situasjon *enestående positiv* når det gjelder antall nye menigheter. Innstillingen til menighetsplanting er blitt endret i de fleste kirkesamfunn. Nye nettverk bidrar med friske impulser til å plante utradisjonelle menigheter som f.eks. relasjonsbaserte menigheter.

³⁷ Kilde er Magazinet fra 5. januar 2001.

2. Om de nye menighetene fører til at mange mennesker blir frelst, er tvilsomt. Den vanligste konsekvensen av menighetsplanting er at passive kristne blir ivrige kristne i lokalsamfunn og lokalmenighet. Nye menighetene når lenger enn etablerte menigheter³⁸, men felles for nesten alle norske menigheter er lav omvendelsesvekst. Det er nødvendig å sette evangelisering tydeligere på dagsorden når nye menigheter plantes.

3. Det kulturelle og religiøse mangfoldet i Norge er ennå ikke møtt av verken nye eller etablerte menigheter. Mange nye menigheter er blitt plantet i områder av landet hvor det er sterke kristne tradisjoner, mange aktive kristne og attraktive menigheter. Den såkalte matteuseffekten fungerer: Områder som allerede har mange og gode menigheter, får flere. Tverr-kulturell kommunikasjon og misjon er hovedutfordringen til de menighetene som vil nå videre enn kristenfolket. Oslo indre og østre bydeler peker seg ut her sammen med andre områder i de større byene. Dette har NMS og Grønland menighet gjort noe med ved å plante Grønland internasjonale menighet. De moderne materialistene er ett av de nesten unådde "folkeslagene" i Norge, og de finnes overalt, men de fleste bor i byene. Også Den norske kirke må ta denne utfordringen alvorlig om den ønsker å beholde samme andelen av befolkningen som medlemmer i årene framover. Den katolske kirke har særlig gode forutsetninger for tverr-kulturell kommunikasjon og misjon.

4. Menighetsplanting har et evangeliserende mål. Samtidig er det en god strategi for et kirkesamfunn. Menighetsplanting og medlemsvekst er som "høna og egget"³⁹. Menighetsplanting fører til medlemsvekst i frikirkene og flere engasjerte medarbeidere i Den norske kirke. På samme måte fører flere medlemmer i frikirkene og flere nattverdsgjester i Den norske kirke til at flere nye menigheter etableres. Forholdet mellom menighetsplanting og medlemsvekst er som en sunn sirkel mer enn som et enkelt årsak-virkningsforhold. Om flere bispedømmer begynner å gjennomføre en slik strategi, og om Pinsebevegelsen setter inn støtet, så kan tallet på nye menigheter stige dramatisk. Det har også betydning at Misjonssambandet, Indremisjonsforbundet og Normisjonen vil etablere nye forsamlinger som kan stå på egne bein i forhold til soknemenigheten. For første gang på mange år opplever Baptistsamfunnet at medlemstallet ikke synker. Det har sammenheng med kombinasjonen av innvandrerarbeid og planting av bl.a. etniske menigheter.

5. Det har blitt plantet flere sunne menigheter i løpet av de siste årene. Det er godt at menighetsplantere står mindre alene enn tidligere, og at de også søker mer hjelp enn tidligere. Vanligvis er et nettverk eller et kirkesamfunn involvert i den nye menighetens livssyklus fra før unnfangelse til modenhet. NMS og Kristent Fellesskap er sannsynligvis de fremste "fødselshjelperne". Det er i det hele tatt mange eksempler på samarbeid på tvers av tidligere grenser. Det har også sammenheng med at menighetsplanterne erkjenner at det er nødvendig med både kraft, kjærlighet og kunnskap. Noen menigheter ble plantet med mye kraft, men mindre kunnskap og kjærlighet. Andre menigheter ble til ved mye kunnskap. I dag innser vi at disse tre kvalitetene hører sammen i en sunn menighetsplanting.

³⁸ Se Sørensen, Sten og Rolfsen, Ommund 1996.

³⁹ Sørensen, Sten og Rolfsen, Ommund 1996, 126 - 127.

6. Det er vanskelig å tallfeste nøyaktig hvor mange menigheter det er plantet mellom 1996 og 2005. Tallet 250 er et anslag. Summen av de tallene som er nevnt her, er 238, men tallet blir høyere enn det før året er omme. Enda vanskeligere er det å tallfeste hvor mange *flere* menigheter landet har fått på disse årene. Den norske kirke har redusert antall sokn med 36, men det representerer ikke en reduksjon av antall menigheter. Det finnes flere eksempel på gamle menigheter som er lagt ned og også på nye menigheter som ikke maktet å etablere seg. Det er flere etniske menigheter som feirer sine egne gudstjenester, men som velger å være endel av en større, norsk menighet. Andre etniske menigheter ønsker å stå på egne bein. Den katolske kirke har mange steder flere gudstjenesteforsamlinger innen samme menighet. Vi har funnet ut at det er 112 flere menigheter i 2005 enn i 1993. Tallet er kanskje nærmere 200 flere.

AKTØRER

Av Ommund Rolfsen

9. Human-Etisk Forbund

- ligner på Den norske kirke

Human-Etisk Forbund (HEF) fremstår som det tredje største tros- og livssynssamfunnet i Norge. HEF er større enn hvert av de frikirkelige trossamfunnene, men mindre enn summen av de islamske trossamfunnene. HEF er mikroskopisk i forhold til Den norske kirkes nærmere fire millioner medlemmer. Tallet på medlemmer over 15 år passerte 66 000 i juni 2005. I tillegg må vi også regne med fire tusen barn som er registrert i HEF. Over 17 prosent av alle 15-åringene i Norge valgte i 2004 humanistisk (borgerlig) konfirmasjon. I alt er det mer enn 10 000 ungdommer.

Livssynssamfunnet har gjennomgått en hurtig vekst fra ett par hundre til nærmere sytti tusen medlemmer. I de siste årene er veksten svekket. Statistisk sentralbyrås tall som tar med både voksne og barn, viser et stabilt medlemstall på sytti tusen de siste fire år.

Tabell 1. Medlemsutvikling 1956-2004, Medlemmer over 15 år.⁴⁰

År	Medlemmer
1956	256
1960	610
1970	1 029
1980	5 737
1985	24 308
1987	30 200
1990	39 188
1992	45 088
1995	52 501
1997	57 554
2000	61 733
2002	63 269
2004	65 587

Medlemsutviklingen må ses i lys av utmeldinger fra Den norske kirke. Helt fram til 1970-årene var det svært få som meldte seg ut av Den norske kirke. Utmeldingene økte deretter markant med en topp i 1978 (den høyeste hittil, nesten 12 000 utmeldte) og en topp i 1983. Fra sist på 1980-tallet gikk tallet på utmeldte fra Den norske kirke nedover og har i de siste årene gått litt opp og ned. I 1990-årene var det årlig omkring fem tusen, i 2003 knapt fire tusen utmeldte.

VIL HEF GÅ TILBAKE I MEDLEMSTALL?

Medlemstallet i HEF steg med 20 000 i de fem årene fra 1980 til 1985. I de neste fem årene til 1990 økte medlemstallet med 15 000 til vel 39 000 medlemmer i 1990. Veksten fortsatte i 1990-årene, men etter hvert i et svakere tempo fra 3 000 nye

⁴⁰ Human-Etisk Forbund årsberetning 2001 og senere år. Human-Etisk Forbund. Oslo.

medlemmer hvert år i begynnelsen av 90-årene til omkring 1 000 hvert år ved tusenårsskiftet.

Mange faktorer har betydning for rekrutteringen til HEF i framtiden. Både indre forhold i organisasjonen og samfunnsmessige forhold som f.eks. statskirkeordningen vil ha stor innflytelse. Alle livssynsorganisasjonene har til felles at de er organisasjoner med en indre utvikling og dynamikk samtidig som de er i en vekselvirkning med samfunnet. Indre faktorer i livssynsorganisasjonen og ytre faktorer i forholdet mellom samfunnet og organisasjonen er avgjørende for organisasjonens medlemsutvikling. Rask vekst etterfulgt av langsommere vekst og etter hvert sakte tilbakegang preger medlemsutviklingen i mange av de gamle frikirkelige kirkesamfunn med Metodistkirken som eksempel. Kanskje det blir en parallell mellom Metodistkirkens medlemsutvikling fra 1856 og fram til i dag og HEFs medlemsutvikling fra 1956 og fram 2106?

Indre uenighet

Internt i HEF er det en interessant parallell til Metodistkirkens ideologiske utvikling. HEF anklages for ideologifjendtlighet og byråkratisering. Kreftene brukes på å drive organisasjonen. ”Når et livssynsengasjert menneske kontakter et lokallag i søken etter et forum for å lufte sine eksistensielle spørsmål, blir det ofte skuffet: Her dreier det aller meste seg om prosaisk organisasjonsdrift”... ” Bare de som av interesse eller ansvarfølelse prioriterer praktisk organisasjonsdrift blir igjen... Det er et faktum at livssynsaspektet i dag står svakt i Human-Etisk Forbund. Og dette er mer enn beklagelig- det er en bombe som truer med å gå av.”⁴¹

Levi Fragell vurderer organisasjonens framtid på en ganske annen måte. HEFs videre vekst er avhengig av at organisasjonen møter menneskers behov for omsorg i livskriser. ” “Jeg tror at Human-Etisk Forbunds fremtidige eksistens vil stå og falle med viljen og evnen til å bygge opp et organisasjonsapparat som kan ivareta tilsvarende sosiale og menneskelige grunnbehov hos en medlemsmasse som kulturelt og i graden av aktivitet nettopp har en del felles med “vanlige” kirkemedlemmer. Forbundet kan ikke opprettholde sitt medlemstall basert på medlemmenes filosofiske engasjement, selv ikke for kort tid. Organisasjonens struktur og eksistens opprettholdes av menneskelige behov - ikke av riktige meninger.”⁴²

Disse to ulike synspunktene møter vi også i den interne debatten i etablerte frikirkesamfunns framtid. Ordene som brukes, er heller ikke så forskjellige trass i ulike livssyn.

Hvem er medlemmene?

Blant medlemmene av HEF er det et lite kvinneoverskudd, 52 prosent kvinner og 48 prosent menn. Det er medlemmene i 40-årene og 50-årene som preger forbundet. Mer enn halvparten av medlemmene tilhører denne aldersgruppen. Gjennomsnittsalderen øker. Det kan bety at færre barn vil vokse opp i HEF med den betydning det har for videre rekruttering.

⁴¹ Selnes, K., Emberland T. og Pettersen, A. 2001: *Fire grunner til ikke å ta HEF alvorlig. Ideologifjendtlighet og byråkratisering i HEF.* Humanist 3-4, 40-47.

⁴² Fragell, Levi 2001: *Kan Human-Etisk Forbund overleve?* Humanist 3-4, 34-39.

Tabell 2. Aldersfordeling blant medlemmene av HEF 2004.⁴³

Alder	Antall
Mer enn 80 år	1 465
i 70-årene	2 409
i 60-årene	5 123
i 50-årene	18 391
i 40-årene	18 922
i 30-årene	9 807
i 20-årene	6 777
i tenårene (10-19 år)	2 693
Alle	6 5587

HVOR BOR MEDLEMMENE?

Oslo har flest medlemmer (15 000). Akershus (9 600) er det eneste fylke med lokallag i alle kommuner (22). Hordaland, Rogaland og Sør-Trøndelag har mer enn fire tusen medlemmer. HEF hadde i 2004 115 lokallag. Lokallagene omfatter flere kommuner. Det bekrefter inntrykket av at HEF startet i Oslo og Akershus for så å spre seg til byer uten (ennå?) å få samme utbredelse i bygdene som den snart hundre år gamle Pinsebevegelsen.

HVA MENER MEDLEMMENE?

I 2001 gjennomførte Norsk Gallup på vegne av HEF en spørreundersøkelse blant medlemmene⁴⁴. Svarprosenten var så lav som 34 prosent.⁴⁵ Når vi videre refererer til undersøkelsen, er altså resultatene usikre. Medlemmene mener at det viktigste HEF kan tilby medlemmene, er de borgerlige seremoniene. Hele 77 prosent svarte dette. Nesten like mange mener at det er viktig at HEF kan danne en motvekt til den kristne dominans i det offentlige rom. Den viktigste årsak til at man melder seg ut av Den norske kirke er at man er ikke-troende; hele 73 prosent svarer dette. Det varierte hvor lang tid man tenkte på melde seg ut av Den norske kirke, før man gjorde det. Mest vanlig var under ett år (29 prosent), 38 prosent brukte tre-fire år eller lenger. Den samme variasjonen finnes også når det gjelder hvor lang tid det gikk før man meldte seg inn i HEF. Hvordan man ble medlem varierer også. 38 prosent svarte på annonse. Omtrent like mange tok selv kontakt. 68 prosent var svært eller ganske fornøyd med HEF. 19 prosent svarte både/og. De ble også spurt om medlemmenes oppfatning av medlemsmøter. 80 prosent svarte vet ikke. 8 prosent er fornøyd. Nesten 70 prosent av medlemmene er sosialistisk politisk sett. 91 prosent mente at økt synlighet i media var viktig for å få flere medlemmer.

MANGE PASSIVE MEDLEMMER

Medlemmene betaler hvert år medlemskontigent til HEF. Bare en tredjedel av medlemmene sendte inn svar på spørreundersøkelsen i 2001. Samme år deltok knapt

⁴³ Medlemsfordeling, alder og medlemskap per 17.3.2005 er gitt meg av Harald Hansen i HEF. Hansen har også gitt meg kjønnsfordelingen blant medlemmene.

⁴⁴ *Medlemsundersøkelse Human-Etisk Forbund* prosjekt 27777. September 2001. Oslo: Norsk Gallup Institutt AS.

⁴⁵ En tilsvarende undersøkelse blant medlemmer av Den norske kirke hadde en svarprosent på 69,5 prosent. Høeg, Ida Marie, Hegstad Harald og Winsnes, Ole Gunnar 2000: *Folkekirke 2000*. Oslo: Stiftelsen Kirkeforskning.

fem prosent (3 086 personer) på lokale kurs for medarbeidere/medlemmer. Det er vanlig å anslå at tre til fire prosent av medlemmene er aktive i lokallagene ved å delta på medlemsmøte, seminarer og ved å gjennomføre de humanistiske (borgerlige) seremoniene. Styret er ofte i flertall på årsmøtet i lokallaget. ”Like mange av våre medlemmer kommer på et lokallagsmøte som statskirkas medlemmer på en gudstjeneste”, sier Harald Hansen.

På den måten er Human-Etisk Forbund få med sine ett par tusen aktive. HEF har sannsynligvis færre aktive enn de frikirkelige trossamfunnene med Metodistkirken som eksempel. Det tilsvarende anslaget for Den norske kirke vil være ett hundre tusen aktive.

Som i menighetene er det stor forskjell mellom de forskjellige lokallagene og fylkeslagene i HEF. To sitater kan illustrere variasjonen blant fylkeslag og lokallag. ”Men det er jo noe vi hele tiden kan undre oss over, dette at det kommer så få medlemmer til arrangementer som et ideologiseminar. Har vi med et humanistisk livssyn mindre behov for å diskutere vårt livssyn enn andre? Til tross for at laget har en ørliten økning i medlemstallet, er det nesten like vanskelig å få medlemmer med på aktiviteter”.⁴⁶ “Akershus er det fylkeslaget med flest lokallag og derav best spredning på tilbud til medlemmene, gjennom møter og andre aktiviteter, men aller mest innen seremonitilbudet. Det er fremdeles store forskjeller mellom hvordan lokallagene drives.”⁴⁷

⁴⁶ Årsmelding til Egersund og Dalane lokallag i *Rogaland fylkeslags medlemsblad heftet* januar 2005. Stavanger.

⁴⁷ Årsmelding for Akershus fylkeslag av Human-Etisk Forbund 2004. www.human.no.

10. Ikke-kristne religioner

- Hver 60. nordmann er en muslim.

Ikke-kristne kommer

På 1960-tallet fantes bare en håndfull innvandrere fra ikke-kristne land i Norge. Etter 1970-tallet tar religionsutviklingen i Norge en helt ny vending. Innvandringen økte. De tre verdensreligionene islam, buddhisme og hinduisme kom til landet. Innvandrerne organiserte seg etter sine respektive religiøse tradisjoner. De tre religionene ble imidlertid ikke representert med hver sin organisasjon, men med flere ulike trossamfunn som hver for seg representerte lokale religionsvarianter. For eksempel fantes det ca. 90 islamske trossamfunn i Norge i 2004. Det store antallet skyldes ikke først og fremst teologiske og læremessige forskjeller. Etableringene av nye trossamfunn skjer på grunnlag av nasjonalitet og kulturtradisjon.

Medlemskap er typisk norsk

Å omtale innvandrere som muslimer, buddhister eller hinduer kan være både feil, overfladisk og tilslørende. En slik omtale får ikke fram mangfoldet for eksempel blant muslimene; et mangfold som viser seg i at ikke alle islamske trossamfunn er med i Det islamske råd. Dessuten gir det et bilde av alle innvandrere som religiøse. Medlemskap i trossamfunn er ikke nødvendigvis et tegn på personlig religiøsitet, men et "uttrykk for solidaritet med landsmenn og for ønsket om å verne og styrke religiøs og kulturell identitet" påpeker religionshistorikeren Kari Vogt⁴⁸. Kanskje er det noe av det samme som skjer når nordmenn for første gang i livet blir regelmessige gudstjenestedeltakere fordi de flytter utenlands og søker sjømannskirken. Den religiøse organiseringen blant innvandrere er ikke høyere enn mellom 40 og 70 prosent. Til sammenlikning er 94 prosent av etniske nordmenn medlem av Den norske kirke eller et annet kristent trossamfunn⁴⁹. Det betyr ikke at innvandrerne er mindre religiøse enn nordmenn. Det reflekterer snarere i hvilken grad ulike grupper innvandrere er integrert i det norske samfunn. Ordningen med trossamfunn og bindende medlemskap er et produkt av kristen tradisjon og moderne samfunnsutvikling. Når innvandrere etablerer sine egne trossamfunn, innebærer det altså også en viss tilpasning til norske forhold. Trossamfunn betegner som oftest det samme som menighet. De islamske menighetene forholder seg til "Lov om trdomssamfunn" som selvstendige trossamfunn. De samme gjør f.eks. pinsemenighetene, men det er uvanlig å betegne den enkelte pinsemenighet som et trossamfunn.

De fleste innvandrere er kristne

Den offentlige innvandrerstatisikken er utarbeidet på grunnlag av nasjonal tilhørighet og ikke religion. En innvandrer er definert som en person født utenfor Norge av foreldre med utenlandsk opprinnelse. Det betyr at statistikken ikke tar med andre generasjons innvandrere⁵⁰. Ifølge statistikken var det 332 000 innvandrere i Norge i

⁴⁸ Vogt, Kari: 139 i Knut A. Jacobsen (red.), 2001: *Verdensreligionene i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.

⁴⁹ Amundsen, Arne Bugge (red.), 2005: *Norges religionshistorie*, Oslo: Universitetsforlaget, 474-490.

⁵⁰ Til utregningsmåten: Opsal, Jan, 1994: *Lydighetens vei*. Oslo, 295-296.

2003. Nesten halvparten av innvandrerne kom fra vestlige land⁵¹. Av disse var nesten 100 000 fra protestantiske land, de var kulturelle protestanter. Dersom man ser innvandrere med kristen kulturbakgrunn under ett, utgjorde de til sammen omtrent 165 000. Til sammenlikning var tallet på innvandrere fra islamske land i overkant av 110 000, kanskje 115 000⁵². Islam var dermed den nest største religionen blant innvandrere i Norge i 2004. Nesten 70 prosent av innvandrerne var medlem av et islamsk trossamfunn. I 1980 var bare 10 prosent av islamske innvandrere medlemmer av islamske trossamfunn.

I boken Verdensreligionene i Norge skriver religionshistorikeren Knut A. Jacobsen følgende om innvandrerne som har meldt seg inn i ikke-kristne trossamfunn: ”Hver fem hundrede person bosatt i Norge er hindu, hver tre hundrede er buddhist, hver sekstiende muslim”⁵³. Til sammen utgjorde medlemmene av ikke-kristne trossamfunn i underkant av 2 prosent av befolkningen i 2003.

Tabell 1. Registrerte (juridiske) medlemmer er ikke-kristne trossamfunn. 2003⁵⁴.

Religion	Medlemmer	prosent av befolkning
Buddhister	8 934	ca. 0,2
Hinduer	3 214	ca. 0,06
Muslimere	75 761	ca. 1,6
Sikher	2 404	ca. 0,06

Fra tusen til 75 tusen muslimer

De islamske trossamfunnene er det klart største ikke-kristne trossamfunn. De har vokst hurtig de siste 25 årene.

Tabell 2. Medlemstall i islamske trossamfunn. 1980-2004.⁵⁵

År	Medlemmer (Totalt med muslimsk bakgrunn / prosent av total)
1980	1 006 (ca. 10 000/10 prosent)
1985	8 214
1990	19 189 (ca. 36 000/53 prosent)
1994	32 811
1998	46 634 (67 000/53 prosent)
2001	62 753 (100 000/62 prosent)
2002	70 500 (105000/67 prosent)
2003	75 700 (115000/66 prosent)
2004	77 857 ⁵⁶

Disse tallene representerer medlemmer av registrerte islamske trossamfunn. I tillegg kommer knapt tre tusen medlemmer av uregistrerte islamske trossamfunn i 2004.

⁵¹ Anslagene er gjort av Anne Stensvold i Amundsen, Arne Bugge (red.) 2005. Anslagene bygger på Statistisk Sentralbyrås presentasjon av antall innvandrere fra ulike land, se Ssb's hjemmeside, www.ssb.no

⁵² Stensvold anslår 110 000 mens Oddbjørn Leirvik anslår 115000. Leirvik, Oddbjørn, 2005: *Islam i Norge*, <http://folk.uio.no/leirvik/tekster>.

⁵³ Jacobsen 2001, 19.

⁵⁴ Amundsen 2005, 476.

⁵⁵ Leirvik 2005

⁵⁶ www.ssb.no/emner/07/02/10/trosamf.

Disse kan ikke søke om vigselfrett, men mottar etter ”Lov om trdomssamfunn og ymse anna” kompensasjon for betalt kirkeskatt.

De største islamske trossamfunn (menigheter)

Norges første islamske trossamfunn, Islamic Cultural Center (ICC), ble dannet i 1974. Det skjedde med utgangspunkt i tjue til tretti medlemmer fra en pakistansk arbeiderforening. I 2004 hadde ICC i overkant av 2 500 medlemmer, hovedsakelig med pakistansk bakgrunn. Det største islamske trossamfunnet, Central Jamaat-e-Ahl-e-e-sunnat Norway, ble dannet i 1976 og har over 7 000 medlemmer. I 1984 gikk en gruppe ut av trossamfunnet og dannet et eget trossamfunn World Islamic Mission som i 2004 hadde vel 5 000 medlemmer. De store trossamfunnene har utgangspunkt i den største innvandrergруппa, pakistanerne (25 500 personer). Man regner med at omkring 70 prosent av disse er medlem av et muslimsk trossamfunn. Andre islamske innvandrergруппer har dannet egne trossamfunn og moskeer i tråd med sine respektive lokale tradisjoner. Det fins flere somaliske, tyrkiske, bosniske, albanske og marokkanske moskeer i alle de største byene i Norge. Det største trossamfunnet av disse er det bosniske med vel 6 000 medlemmer fordelt over hele landet.

Mange muslimer i og rundt Oslo

Muslimene bor i hele Norge, men de fleste bor i Oslo og i byene omkring Oslo. Dette kommer fram når vi ser hvor trossamfunnene (menighetene) befinner seg.

Tabell 3. Islamske trossamfunn fordelt etter fylke. 2003.⁵⁷

Fylke	Antall
Oslo/Akershus	40
Rogaland	9
Østfold	8
Buskerud	7
Vest-Agder	7
Telemark	4
Hordaland	3
Vestfold, Oppland, Møre og Romsdal	2
Aust-Agder, Hedmark, Sogn og Fjordane, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Troms	1
Sum	90

Dybde: Praktiserende muslimer

Å være ”troende” er et uttrykk muslimene selv sjelden bruker. Tro er en viktig side ved religionen, men troen skal alltid komme til uttrykk i rituelle plikter og i moralsk livsførsel.

De fem daglige bønnene er en av islams fem søyler. Vi vet ikke hvor mange av norske muslimer som praktiserer denne bønne⁵⁸. Det er langt fra vanlig å gjennomføre det daglige bønneritualet i sin helhet. Noen få oppsøker moskeen på vanlige hverdager. Fredagsbønne, derimot, tiltrekker unge menn, kvinner og barn. Menn har plikt til å møte til fredagsbønne og er i absolutt flertall. For fem år siden samlet moskeene i Oslo

⁵⁷ Leirvik 2005.

⁵⁸ Tallene er hentet Vogt, Kari 2000: *Islam på norsk. Moskeer og islamske organisasjoner i Norge*. Oslo: Cappelen.

til sammen mellom 1 200 og 1 600 mennesker hver fredag. Dette er ikke 5 prosent av muslimene i Oslo.

Fasten er en annen av søylene. Det er ingen tvil om at oppslutningen om ramadanfasten er stor. En ti år gammel fransk undersøkelse viste at minst to tredjedeler av alle muslimene sluttet opp om ramadanfasten. I 1999 var det ikke plass til alle de omkring 1 400 som møtte opp i World Islamic Mission i Oslo for å delta i fastebrytingens fest.

En tredje søyle er pilgrimsferden til Mekka hvor 350-400 deltok pr. år på slutten av 90-tallet. Da var dette tallet i jevn vekst.

Buddhister og hinduer

Den nest største religionen blant norske innvandrere er de kulturelle buddhistene med omtrent 20 000 personer. Til sammen hadde de forskjellige buddhistiske trossamfunnene nesten 9 000 medlemmer i 2003. Omtrent halvparten av alle buddhistene er vietnamesere. De fleste av dem er medlem i Det vietnamesiske trossamfunn. Det ble dannet i 1982 og har foreninger i de fleste store byer.

Knut A. Jacobsen anslår antallet kulturelle hinduer til i overkant av 10 000 personer. I 2003 var 3 014 medlemmer av et hinduistisk trossamfunn.

11. Den katolske kirke

- Trossamfunnet som vokser

Fordoblet antall katolikker på tjue år.

Tallet på registrerte katolikker er altså mer enn doblet på knapt tjue år. Den katolske kirke har et større antall juridiske (registrerte) medlemmer enn noe annet frikirkelig samfunn i Norge. Dessuten er det ingen tvil om at det er flere katolikker i Norge enn de 46 000 registrerte katolikkene. Denne forskjellen kommer fram ved å sammenlikne Statistisk Sentralbyrås innvandringsstatistikk med dette tallet. Det reelle tallet er sannsynligvis omkring 20 000 høyere. Kirken anslår selv tallet til å være nærmere 70 000.

Tabell 1 Juridiske (registrerte) medlemmer. 1986-2003

1986	20280
1990	28155
1994	33933
1999	41495
2001	43274
2003	46314

Hvorfor vekst?

Av de 46 000 katolikker i Norge tilhører 41 000 Oslo katolske bispedømme som omfatter Østlandet, Sørlandet og Vestlandet til og med Sogn og Fjordane. Dette bekrefter at det meste av veksten i kirken skyldes innvandring. Gjennom barnedåp fikk kirken 713 nye medlemmer i 2003. I tillegg er det katolikker som har bodd flere år i landet som lar seg registrere og dermed bidrar til medlemsveksten. Det er ikke så mange som går over til Den katolske kirke fra andre kirkesamfunn, hovedsakelig fra Den norske kirke. Rekordåret var 1999 med 124 konvertitter.

Tre av fire katolikker i Norge har innvandrerbakgrunn. Kirken legger mye arbeid i å ivareta katolikker som kommer hit. Blant dem er det tre til fire tusen henholdsvis fra Filippinene, Vietnam og Polen. Innad i kirken har ikke denne endringen i medlemsmassen ført til store endringer, men enkelte ritualer er blitt tilpasset ulike nasjonalspråk etter menighetens etniske sammensetning. Til sammen regner man med at bortimot 200 forskjellige nasjonaliteter utgjør Den katolske kirke. Hvor internasjonal og sammensatt kirken er i Norge, framgår av tabellen. Tabellen viser fødeland med mer enn 500 katolikker i Norge.

Tabell 2. Fordeling etter fødeland blant registrerte katolikker. 2003. Prosent

Fødeland	medlemmer	prosent
Norge	19 640	42
Filippinene	4 519	10
Vietnam	3 687	8
Polen	3 319	7
Chile	2 274	5
Sri Lanka	1 334	3
Tyskland	642	1
USA	560	1
Italia	511	1

Frankrike	506	1
Andre nasjonaliteter	9 726	21

Flest passive katolikker

Av de juridiske medlemmene i Den katolske kirke er det en langt større andel som kommer til kirken enn det er blant Den norske kirkes medlemmer. Flertallet er likevel passive. Den katolske kirke teller ikke gudstjenestedeltakere eller nattverdsgjester. Derfor benytter vi igjen et ti år gammelt anslag som den gang var 46 000 registrerte katolikker. Av disse går vel 1/4 part (ca. 12 000) til nattverd, vel 1/3 (ca. 16 000) deltar på gudstjeneste, mens vel halvparten (ca. 24 000) har kontakt med kirken⁵⁹.

Frafallet fra den katolske tro har vært et stort problem for kirken. Blant norske katolikker regner man med at høyst en fjerdedel av de konfirmerte unge vil fortsette som trofaste medlemmer av kirken⁶⁰.

En annen årsak til passivitet er at mange katolikker bor langt fra sitt kirkebygg og sin menighet. En katolsk sognemenighet omfatter som oftest medlemmer fra flere kommuner. Innvandrere går ofte til messe i andre kirker enn sin egen sognekirke for å få delta på en gudstjeneste hvor ens eget morsmål benyttes. For å nå flere katolikker har kirken skilt ut nye menigheter.

Flere messesteder

Norge har et katolsk bispedømme, nemlig Oslo (Sør-Norge). Dessuten har kirken to stift, Trondheim stift (Møre og Trøndelag) og Tromsø stift (Nord-Norge). Den katolske kirke i Norge utgjøres av 32 menigheter. De siste ti år er det bare opprettet en ny menighet, Mosjøen i 2003. Moss ble utskilt i 1989 og Narvik i 1988; ingen nye menigheter på nittitallet. Tallet på messesteder er sterkt økende. I 2005 feires messe på 60 ulike steder. Likevel er det fremdeles endel katolikker som bor langt fra en menighet og et messested.

Store menigheter og voksende menigheter

De største menighetene i Den katolske kirke er de to menighetene i Oslo, St. Olav (8 444 juridiske medlemmer) og St. Hallvard (7 973). I begge menigheten er tallet på registrerte katolikker mer enn fordoblet på ti år. I St Olav kirke feires det minst åtte messer hver søndag, og kirken er fullsatt ved flere av disse gudstjeneste. Avtroppende katolsk biskop i Oslo mener at det på en vanlig søndag ikke er særlig færre katolikker enn lutheranere som går i kirken i Oslo.

45 prosent av landets katolikker bor i Oslo og Akershus. Ni av ti katolikker bor i Sør-Norge. Menigheten i Bergen omfatter nesten 5 000 medlemmer. Også menighetene i Stavanger, Kristiansand, og Lillestrøm har et par tusen registrerte medlemmer. Alle menigheten har vokst de siste ti år. Størst vekst har menigheten i Bodø som fordoblet (113 prosent) antall registrerte katolikker fra 1993 til 2003. Den har også nettopp utskilt en ny menighet i Mosjøen. Ellers har disse menighetene relativt sett vokst mest i samme tidsrom: Menigheten i Ålesund (80 prosent), Lillestrøm (79 prosent) og St. Olav i Oslo med (72 prosent).

Hjemmeside: www.katolsk.no

⁵⁹ Kilde: Ulrik Sverdrup-Thygeson og biskop Gerhard Goebel gjorde et anslag i 1995.

⁶⁰ . Se fotnote 1.

12. Det Norske Misjonsselskap - Gammel organisasjon med nye menigheter

Misjonsselskapet er landets eldste misjonsorganisasjon.

NMSs visjon er en levende, handlende og misjonerende kirke i alle land. 110 personer var i 2003 i aktiv tjeneste i tolv land, blant dem også europeiske land. I Norge er arbeidet organisert i ni regioner.

Foreninger og menigheter

NMS har i alle år knyttet sitt foreningsarbeid nært til Den norske kirke. Menighetsliknende forsamlinger har ingen tradisjon. Derimot har NMS startet et menighetsplantende og menighetsutviklende arbeid i Norge.

NMS har et nettverk for menighetsplanting og menighetsutvikling som er opptatt av å bistå utvalgte menigheter i Den norske kirke til å fokusere virksomheten mot å bli tjenende, handlende og misjonerende menigheter. Dette arbeidet vil utvikle:

1. Et cellebasert/ gruppebasert fokus i menigheten.
2. En stedegen gudstjeneste som søker å møte menneskers behov og lengsler.
3. Hjelp til å forstå menigheten som en misjonerende størrelse lokalt og globalt.
NMS er nå involvert i å plante 14 nye menigheter i samarbeid med lokale menighetsråd og bispedømme.

I tillegg er nettverket med på å revitalisere to til tre etablerte menigheter for at de skal bli mer misjonerende. Fokus er også her på gudstjenestefornyelse og cellegrupper. NMS ønsker en åpen dialog både med bispedømmene og aktuelle menighetsråd/ stab for å vurdere behov for menighetsplanting/ menighetsutvikling.

Menighetsplanting og menighetsutvikling i NMS bygger på disse verdiene:

Vi - alle inkludert/ involvert.

Evangelisering - livsnært/ medvandring.

Kristus nærhet - med Jesus i hverdagen.

Samfunn - nærhet/ omsorg.

Trosopplæring - vokse / være disipler.

Hvor mange?

NMS er nå involvert i å etablere 14 nye menigheter. Ti menigheter er startet opp. Den første var Figgjo menighet (1999). Seks av de ti menighetene er i Rogaland. To blir plantet i 2005 (Stavanger internasjonale menighet og Revetal menighet i Tønsberg). Ved årskiftet 2005-2006 starter arbeidet i Ra (Larvik) og Justvik (Askøy). I gjennomsnitt samlet disse ti menighetene 592 nattverdsgjester og 821 gudstjenestedeltakere i 2004. Cellene/gruppene hadde til sammen 309 deltakere. Alle disse menighetene er cellebaserte menigheter. Jeg anslår at omkring 1100 deltok på gudstjeneste minst en gang i måneden.

Rune Rasmussen¹ anslår at 15-20 prosent av de voksne nattverdsgjestene er blitt omvendt gjennom kontakt med en av disse menighetene. Vel 50 prosent av nattverdsgjestene ville ikke ha deltatt i en annen soknemenighet eller ville blitt med i en frikirkelig menighet eller en forsamling innen Den norske kirke. Knappt 20 prosent

ville deltatt på gudstjeneste i den nærmeste soknekirken.

Hjemmeside: www.nms.no

13. Normisjon

- Menigheter på bedehuset

Normisjon er en fri og selvstendig bevegelse innen Den norske kirke med fokus på fellesskap og misjon. Normisjons virksomhet bygger på Guds ord og Den norske kirkes bekjennelse. Normisjon har delt landet inn i 13 regioner. Organisasjonen består av ca. 3 000 voksenforeninger, ca. 600 barne- og ungdomslag, ca. 160 kor. Svein Granerud, som leder arbeidet i Norge, sier at "60-70 000 mennesker er forpliktete medlemmer i foreningene, mens ca. 20 000 er mindre forpliktete medlemmer."

Normisjon skiller mellom foreninger, forsamlinger og menigheter.

En forening kan være alt fra en liten gruppe som samles med fokus på en bestemt hjertesak til en større enhet med aktiviteter for mange aldersgrupper. Fokuset er på fellesskap og misjon. Foreningens medlemmer går som oftest både i foreningen og i den lokale menigheten.

En forsamling har en helhetsstrategi for virksomheten og arbeider med å utvikle nye fellesskapsformer. En forsamling vokser ofte fram ut fra medlemmenes behov for "alt under ett tak". De fleste forsamlinger praktiserer nattverd i tråd med Normisjons retningslinjer for nattverdsforvaltning. Normisjon har et forsamlingsnettverk som omfatter 19 forsamlinger. I løpet av få år har altså 19 foreninger utviklet seg til å bli forsamlinger. Enkelte av disse ønsker også å være en menighet som i Normisjon betyr en forsamling som praktiserer både nattverd og dåp. Dåp skal skje etter Den norske kirkes orden og forutsetter en avtale med biskop og kirke om kirkebokføring i en lokal geografisk menighet. På en vanlig søndag var det i gjennomsnitt 3 500 som deltok på gudstjeneste i disse 19 forsamlingene.

I tillegg til vanlige misjonsforeninger starter Normisjon også opp ulike typer småfellesskap, interessefellesskap, mannsgrupper og grupper for barn og unge.

Reidar Hillesund er fellesskapsutvikler i Normisjon. Han er ikke redd for at planting av nye typer foreninger og fellesskap skal virke kirkesplittende. "Tvert om har vi flere steder sett at ved nye strategiske satsinger, blåses det også liv i det bestående".

14. Indremisjonselskapet

- Den lokale forankring

Indremisjonsforbundet (ImF)

Indremisjonsforbundet (ImF) er en fri og selvstendig lekmannsorganisasjon innen Den norske kirke. Basis for arbeidet er Guds ord og den evangelisk-lutherske lære. ImF (Det Vestlandske Indremisjonsforbund før 2000) har sitt hovedområde fra Sørlandet til Nordmøre og i Finnmark gjennom indremisjonskretser, samskipnader og foreninger. Arbeidet i Finnmark er for tiden svært lite. I landet for øvrig er det noen steder lokalt arbeid.

Foreninger og forsamlinger

ImF har i flere år arbeidet med en evaluerings- og fornyelsesprosess og er åpen for foreninger, forsamlinger og menigheter. ImF legger vekt på det lokale fellesskapets kall- og forsamlingsrett. Dette inkluderer også bruk av sakramentene i bedehuset. Egen dåp og konfirmasjon forekommer, men sjeldent. Forholdet til Den norske kirkes offisielle arbeid varierer med lokale tradisjoner og den aktuelle situasjon. Enkelte foreninger har i årevis fungert som selvstendige menigheter med eget lederskap, egne møter parallelt med Den norske kirkes gudstjeneste og egen nattverdforvaltning. Slike forsamlinger finner vi i flere byer. Andre foreninger har menighetsrådsleder i sin midte og bedehusflokkene deltar på gudstjeneste. Slike foreninger er som oftest i bygdene.

Indremisjonsforbundet startet i 2005 et forsamlingsnettverk. Der møtes de forsamlingene som ønsker å utvikle en helhetsstrategi for virksomheten hvor nattverdforvaltning inkluderes. Forsamlingsnettverket omfatter ni byforsamlinger med Fredheim forsamling på Sandnes som det mest moderne eksempel. Den åpnet i 2005 et stort nybygg med idrettshall, kafeteria og sal og har valgt å dele driften i to; som Fredheim forsamling og Fredheim arena (www.fredheimforsamling.no).

Hvor mange?

Seks andre bedehus i tillegg til Fredheim fungerer i praksis som forsamlinger. I tillegg er det en rekke (40?) bedehus som opererer med medlemstall og valgt lederskap. Om vi summerer medlemstallet for disse forsamlingene og bedehusene nærmer vi oss 2 000. ImF har ca. 1500 lag, inkludert barne- og ungdomslag. Barne- og ungdomsarbeidet omfatter i underkant av ti tusen medlemmer i 460 lag. Det reelle tallet på voksne medlemmer er det vanskelig å anslå og det er sannsynligvis synkende.

Hjemmeside: www.indremisjonsforbundet.no

15. Norsk Luthersk Misjonssamband

- Misjon fra forsamling

Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) er tilknyttet Den norske kirke, men er en fri organisasjon med Jesu misjonsbefaling som utgangspunkt. NLM har mottoet Verden for Kristus. Visjonen er at Bibelens budskap skal formidles til mennesker i utlandet og Norge. Misjonssambandet har omkring 200 misjonærer i elleve land i tre verdensdeler. I Norge vil NLM formidle evangeliet og samtidig bygge levende foreninger og forsamlinger som også kan være sendemenighet for misjonsarbeid utover verden. Det lokale arbeid er organisert i 17 kretser over hele landet

Foreninger og forsamlinger

Hundrevis av lokale foreninger med fokus på misjon i andre land er fortsatt ryggraden til Misjonssambandet. Samtidig pågår det en debatt i organisasjonen om NLM skal være en misjonsbevegelse eller et kirkesamfunn. Denne variasjonen og spenningen finner vi i det lokale arbeidet. Noen foreninger samarbeider fortrolig med menighetsråd og prest i den lokale menigheten. Disse foreningene har sjeldent eller aldri møter på søndag formiddag, og barne- og/eller ungdomsarbeidet gjennomføres sammen med kirken. Andre foreninger har møte i et bedehus som eies av flere misjonsorganisasjoner. Bedehusfolket her tilhører flere organisasjoner og kommer på møte uavhengig av hvilken organisasjon som arrangerer det. Andre foreninger kaller seg forsamling og har som uttalt mål å bygge en forsamling. Forsamlingen møtes søndag formiddag og de aller fleste har ansatt en forsamlingsleder. NLMs bysekretærer ble en saga blott i 2001 da hovedstyret endret tittelen til forsamlingsleder. Flere bruker betegnelsen pastor i dagligtale. Enkelte forsamlinger har egen dåp og konfirmasjon. Tre av de 17 kretsene har konfirmasjonsarbeid.

I 2004 var 19 forsamlinger representert på den første forsamlingskonferansen. På hjemmesiden presenterer 28 foreninger seg som forsamlinger. Alle disse 28 forsamlingene oppfyller de to kriteriene som gjør at de kan defineres som menighet i DAWN rapporten. Det er samtidig forskjeller blant forsamlingene i denne gruppen. Seks av disse synes å ha en selvforståelse som gjør at de definitivt ikke ønsker eller kan definere seg som en forsamling. 13 presenterer seg selv tydelig som en forsamling, mens ni tilhører en mellomkategori. Oppegård og Ski utenfor Oslo etableres for tiden nye NLM-forsamlinger.

Hvor mange?

Misjonssambandet har vel 2 000 voksenforeninger og forsamlinger over hele Norge. Lokalt driver NLM kristent arbeid blant barn og unge i mer enn 1 000 foreninger og grupper. En vet ikke sikkert hvor mange som er knyttet til foreningsarbeidet; ikke heller hvor mange som deltar i de 13 foreningene som tydelig definerer seg selv som en forsamling.

Hjemmeside: www.nlm.no

29. Uten misjon i storbyen dør folkekirken

Av Ommund Rolfsen

Litt om kontekst, tradisjon og strategi.

I arbeidet med statistikk fra alle kirkesamfunnene og i direkte kontakt med flere hundre lokale menigheter, er det noe som slår oss. Menighetene er svært forskjellige og de omgivelsene som menighetene er en del av, er like forskjellige. Om våre inntrykk er sanne, betyr det at strategier må være lokale for å være evangeliserende. De må ta farge av lokalsamfunnet. Den lokale menighets strategi kan altså ikke være lik overalt.

Det er samtidig sant at Norge er i religiøs endring. Nasjonen og befolkningen endrer seg. Det er en allmenn endring, en endring som berører alle i større eller mindre grad. Det er mer tale om religiøs endring enn sekularisering. Bokas kapitler om ”Troen i folket” prøver å dokumentere det.

De store forskjellene for menigheter i Norge kommer frem i følgende eksempler. Her følger to kontraster fra menighets-Norge som får fram hvor forskjellig lokalsamfunnet kan være:

EKSEMPEL 1: Lurøy

Det første eksemplet er Lurøy på Helgelandskysten. Arild Romarheim underviser i religion ved Menighetsfakultet. Han har vært ferievikar i Lurøy åtte ganger. Han skriver bl.a.⁶¹:

”Prestegjeldet strekker seg fra fastlandet vest for Mo i Rana og langs med polarsirkelen helt ut til Træna. Det består av ti forskjellige prekensteder.

Vår kristne arv

Han besøkte Lurøy i mai – juni. Det begynte med 17. mai, så pinsedag, og fortsatte med feiring av unionsoppløsningen. Oppholdet fikk i det hele tatt et veldig nasjonalt preg. Vår nasjonale kristne arv ble en rød tråd gjennom gudstjenestene. Vi må forstå hva som skjer og hvor viktig det er å bringe vår kristne arv videre til barna.

Religiøs endring

For hva skjer egentlig i vår religiøse pluralistiske tid? Det er en religiøs endring og ikke først og fremst en sekularisering i vår tid. Det skjer en overgang til nye religiøse måter å tenke på; gamle sannheter undergraves. Og en viktig brikke i dette er ”Da Vinci” boka. For også på Lurøy slukes denne boka rått. Den gir folk en kritisk tanke overfor kristendom, og noen «vet» nå hvordan de skal sette presten fast.

⁶¹ Romarheim, Arild (2005) i *Liv&lys, informasjonsblad for Menighetsfakultetet*, nr 4/200.5

Gammel folketro er levende. Flere har sett «dama på skjæret» i dårlig vær med sydvest på hodet. De døde lever på en eller annen måte, ofte som ånder i hus. Også en økende muslimfrykt er påtagelig. Er det islams mål å overta alle de vestlige land, også Norge? Det største problem er ikke islam, men at vi er så lite bevisste på vår egen arv. Det ligger en vekker i dette – som folk forstår. Spørsmål om hvordan en møter utfordringen fra annerledes troende blir stadig mer aktuell – uansett hvor man bor.

Ta vare på arven

Hvis ikke vi holder vår nasjonale kristne arv i hevd, så vil andre religiøse ideologier overta. Det finnes en positiv fedrelandskjærlighet. Og dessuten: Når vi blir glad i vår egen kulturelle arv, så kan vi bedre forstå andre etniske grupperinger, og deres følelser for sine etniske og kulturelle tradisjoner.”

Strategi i Lurøy

Romarheim foreslår at menigheten skal ta vare på den nasjonale kristne arv. Dette er sannsynligvis en god strategi i dette prestegjeldet. Nesten alle er døpt og tilhører Den norske kirke, folket slutter opp om de kirkelige ritualene, alternativet menighetsmessig er Frikirkens menigheter på Lovund og Træna, det er få representanter for andre religioner og livssyn. Entusiastene finnes. De ber, leser Bibelen, deltar i gudstjeneste og menighetsarbeid. Andre tar sitt tak i menighetsarbeidet og gjør det som en borgerplikt.

EKSEMPEL 2: Grønland i Oslo

Dette er et helt annet lokalsamfunn enn Lurøy. Her følger en ”stemningsrapport” som beskriver hvor annerledes virkeligheten på Grønland i Oslo er...

“En safrangul sol hviler dovent på de mørke åskammene. Frostrøyken ligger tett over Akerselva og jager menneskene inn i små, dunkle kafeer og butikker der det selges råsilke fra Thailand, Indisk monogramarbeid og figurer utskåret i alabast. På en benk ved Grønlandstorg sitter en far med en guttunge på fanget. Ungen kan ikke være mer enn en tre, kanskje fire år. Han er nydelig med mørke øyne, svart lugg og markert profil. Med utålmodige, lubne hender slipper han brødsmler ned til en flokk duer, som forfjamset bakster rundt på den våte asfalten. Jeg haster forbi i retning Galgeberg. Vikler skjerfet tettere om halsen. To kvinner med hijab og vide bukser smyer seg forbi meg og forsvinner inn i en grønnsaksforretning. Luften er en salig blanding av krydder og eksos. Ved et gatehjørne, som kjente statuer av Vigeland i et mylder av kropper, står tre soldater fra Frelsesarmeen og synger julen inn. En ny person bryter inn og kaller til bønn. Den suggererende stemmen blander seg med tonene av Glade jul. Jeg stopper et øyeblikk opp for å lytte. Stemmene blander seg med hverandre, de ulike lydene går sammen og danner sin egen sang, og blir snart vanskelige å skille”⁶².

Multi

Grønland menighet ligger i de indre og østlige deler av Oslo. Her er byen et

⁶² Nora Christine L. Sørbøe har skrevet skildringen som vi finner på www.oslo-katedral.vgs.no/religion.

multikulturelt og multireligiøst område med stor befolkningsmessig gjennomflytning. Innvandrere er i flertall, det finnes flere moskeer, og disse kan ha flere medlemmer enn de 4 630 i Grønland menighet.

Oslo bispedømmeråd er oppmerksom på menighetene i disse deler av Oslo⁶³.
”...Fortsatt erfarer vi at mange menigheter har vansker med å engasjere nye i sine fellesskap. De lokale forskjellene er store. Utfordringene er stadig størst i indre og østlige bydeler i Oslo. En vesentlig faktor er trolig av demografisk karakter. Tall fra ssb viser at 25 prosent av befolkningen i Oslo kommune flytter hvert år. I enkelte menigheter i sentrum nord og øst er gjennomflyttingen langt større... Over halvparten av alle hushold er enusholdninger...Gruppen av enslige mellom 20 og 45 er underrepresentert eller fraværende i det lokale menighetsfellesskapet... I 2003 var konfirmasjonsandelen i Oslo bispedømme på 44,3 prosent av årskullet. Variasjonene i bispedømmet er store...Oslo domprosti og Østre Aker prosti står svakt. Indre by menigheter har svært få folkeregistrerte 14-åringer.”

Strategi

Arild Romarheims forslag om å ta vare på den nasjonale kristne arven passer ikke denne menigheten. Grønland menighet lever i en annen verden enn menighetene i Lurøy. Menigheten erkjenner at den står i en misjonssituasjon. Oppgaven er større enn å ta vare på menighetens medlemmer. Ett viktig tiltak er etableringen av Grønland internasjonale menighet i samarbeid med Det norske misjonsselskap.

Kontekst og tradisjon

Hvor viktig kontekst (lokalsamfunn, kultur, demografi) er, blir spesielt klart når det dreier seg om å etablere nye menigheter eller å revitalisere eldre menigheter, folkekirkelige som frikirkelige. En dansk doktorgradsavhandling⁶⁴ om menighetsplanter gir hjelp til å forstå dette.

Søren Østergaard har et hovedbudskap. Det er at en menighetsplanting skjer i spenningen mellom tradisjon og kontekst (kultur og samfunn). Det han fant ut, var dette: De fleste menigheter som ønsker å gjøre nye disipler, er opptatt av å skape broer som gjør det mulig for folk utenfra å *komme inn* i menighetsfellesskapet. Poenget er å finne aktiviteter som er interessante, slik at folk kommer til kirken. Få menigheter var opptatt av å etablere broer som gjorde det lettere for menigheten å *komme ut* til menneskene i lokalområdet eller subkulturen så evangeliet kunne bli forstått, tatt imot og etterfulgt og den lokale menighet bli sett på som relevant i den lokale kulturen.

Hva mener Jesus om dette?

Inkarnasjonen burde være utgangspunktet for den lokale menighets liv og tjeneste. Misjon er Guds initiativ. Han vil kommunisere med den verden han har skapt og elsker. Dette uttrykker han ved å la seg føde inn i denne verden. Hans sønn Jesus fra Nasaret ble en del av en bestemt geografisk og kulturell kontekst, den jødiske kulturen. Jesus talte innenfra kulturen, samtidig som han overskred kulturen radikalt ved å forkynne et budskap som ikke var et resultatet av menneskers eller kulturers visdom. På den måten viste han det som alltid har vært utfordringen til kirken, nemlig

⁶³ Årsmelding 2003 for Oslo bispedømmeråd.

⁶⁴ Østergaard, Søren 1998: *Menighetsetablering i spændingen mellom tradition og kontekst*. København.

å forkynne det uforanderlige evangelium inn i en kontekst som stadig er i forandring, slik at evangeliet blir forstått og tatt imot.

Gud bekrefter at menneskelivet er skapt av Ham. Mennesker og kulturer skal ikke omvendes for å kunne høre evangeliet. Omvendelse følger etter at evangeliet er blitt forkynt, forstått og tatt imot. *Menigheten skal omvende seg* og gi kjøtt og blod til evangeliet i enhver kultur. Guds vilje til å være kulturelt relevant er radikal. Vår vilje til å bli kulturelt relevant er liten, men den øker. Et enkelt bilde viser poenget: Potet kan dyrkes overalt i Norge. Ikke alle potetsorter kan dyrkes med like godt resultat overalt. Vi bør ikke plante den samme poteten i Honningsvåg som i Kristiansand. Konteksten er forskjellig. Inkarnasjonen utfordrer oss til å plante en *lokal* menighet, en menighet som går inn i den kulturelle gruppen eller det nettverket vi vil nå.

katedral.vgs.no/religion

¹ Tabellen er beregnet på grunnlag av statistikk fra Statistisk sentralbyrå: www.ssb.no/emner/07/02/10/trosamf. Befolkningstallet er 16 759 høyere enn det offisielle 4 577 457. Alle tall fra 2004 gjelder per 1. januar 2004.

² Amundsen, Arne Bugge (red.) 2005: *Norges religionshistorie*. Oslo: Universitetsforlaget, 474-475.

³ Rolfsen 1995: *Kirken i folket. Folket i kirken*. Rapport til DAWN Norge. Evenskjer.

Rapporten gir kildehenvisninger til tallene for 1993.

⁴ Hellevik, Ottar. 2003: Kristentro i kontekst. Analyser av religionsdata fra Norsk Monitor i: O.G. Winsnes: *Tallenes tale 2003*. KIFO rapport nr 25. Trondheim. Tapir forlag, 13-43. Hellevik har gitt meg tallene for 2003.

⁵ Rolfsen, Ommund 1995: *Kirken i folket og folket i kirken*. Rapport til DAWN Norge. Evenskjer.

⁶ Et eksempel kan klargjøre dette. Vi stilte spørsmålene til 30 av Metodistkirkens 48 menigheter. 25 av de 30 menighetene svarte. Vi sammenliknet det samlede antall månedlige gudstjenestedeltakere med medlemstallet i disse menighetene. Tallet på gudstjenestedeltakere var 72 prosent av medlemstallet. Dette tallet 72 prosent gjorde vi så gjeldende i forhold til medlemstallet i hver av de 48 menighetene. For Den norske kirke så vi tallet på månedlige gudstjenestedeltakere i forhold til det gjennomsnittlige antall gudstjenestedeltakere i de utvalgte soknene. Månedlige gudstjenestedeltakere viste seg å være 90 prosent av gjennomsnittlig antall gudstjenestedeltakere, og det tallet 90 prosent gjorde vi gjeldende for alle soknene i Den norske kirke.

⁷ Se fotnote 3!

⁸ Winsnes, Ole Gunnar 2002: "Kan ikke klare meg uten gudstjenesten" i: O.G. Winsnes: *Tallenes tale 2002*. KIFO rapport nr 23. Trondheim. Tapir forlag, 99-128.

⁹ Den katolske kirke teller ikke gudstjenestedeltakere. Det har ikke vært mulig å få anslag for 2004. Intervjuet med biskop Gerhard Goebel i Tromsø stift ble gjennomført i 1995. Da anslø Goebel at vel 1/3 av de juridiske katolikkene deltar på gudstjeneste. Dette anslaget er brukt i forhold til medlemstallet i 2005 og 1993.

¹⁰ Frelsesarmeen hadde i 2004 6 075 soldater og 1 124 tilhørige. Disse var juridiske medlemmer av andre trossamfunn. Frelsesarmeen ble eget trossamfunn i juni 2005.

¹¹ Flere etniske menigheter tilhører frikirkelige trossamfunn som Pinsebevegelsen og Baptistsamfunnet og er regnet med under disse. Se også bokas kapittel om de etniske menighetene.